

CRONOLOGIA VIEȚII LITERARE ROMÂNEȘTI 1944–1964 (IV)

Continuăm *Cronologia*... pentru perioada 1 octombrie până la finele anului 1944.

La pregătirea și elaborarea materialului a participat un grup de cercetători format din: *Lucian Chișu, Petruș Costea, Cristina Deutsch, Magdalena Dragu, Alexandru Farcaș, Mariana Ionescu (director de proiect), Andrei Milca, Mihaela Poncea, Alexandra Safta, Rodica Sagaidac, Oana Soare.*

OCTOMBRIE

1 octombrie

• „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 32), publică articolul *La ordinea zilei. Noi și Uniunea Sovietică* (Sergiu Dan) și textul nesemnat *O manoperă fascistă*, privind aderarea scriitorilor la proiectul de platformă PCR.

• În „Desrobirea” (nr. 14, 1–2 oct.), Demostene Botez publică *Vina indolenței*, considerând indolența și inacțiunea față de legionari o complicitate pasivă.

2 octombrie

• În „Curierul”, la rubrica intitulată „Cavalerii apocalipsului”, apare, semnat Ariel, pamfletul *Radu Gyr*:

„În variata specie a lichelelor, Radu Gyr aparține celei mai nocive: sentimentalul. Poet mediocru, gongoric, se strecura afaibil prin redacții, solicitând cu un zâmbet candid o notiță laudativă, la apariția câte unui volum de versuri.

El era un poet blajin, dezarmat în fața realității, așa încât îi ruga pe confracții mai tineri să-i facă acest oficiu prietenesc. De altfel, îi strângea mâna cu atâta efuziune, glasul lui avea un ton atât de muzical și te privea atât de nevinovat prin lentilele ochelarilor, încât era imposibil să-l refuzi. Și apoi avea un aer modest, discret, de giuvaergiu, bucuros să migălească bijuteria în chilia sa și să nu se amestece în noroiul cotidian. Se înșela cu bună credință. Credea că șlefuește piatră prețioasă, în loc de sticlă colorată. I s-a descoperit adevărul. A devenit puțin mai reticent, surâdea amărui, dar tot sfios, blajin. În ochii lui albaștri, cu globulele prea mari și albe, nu se aprinsese încă flacăra urii.

Părintele iubitor, închina versuri lacrimate pentru fetița sa, cu rimele sunând ca niște castaniete. Umplea mereu vitrinele cu noi volume de poezii, cu capul plecat gânditor pe un umăr, nimic nu se schimba însă din destinul lui făuritor de vorbe goale...

S-a privit în oglindă și i s-a părut că-l prindea bine culoarea. A îmbrăcat și cămașa, s-a încins cu centiron și revolver. A început să scrâșnească din dinți. Avea de plătit tot veninul strâns în punga inimii lui prefăcute. Își muia penița în otrava care-l sufoca, înjurând zilnic, imund, cu spume la gură, în abjectele foi de dreapta. Nu uita însă și câte-o imagine «poetică», din vechiul lui bazar de tinichele.

Și iată-l ajuns sub regimul legionar director al Teatrului Național!

Avea ținuta mai fermă, spinarea i se îndreptase și vocea era tranșantă. Muzicuța sa lirică se transformase într-o trompetă. În larma alămurilor distingeai strigătul lui de asalt. Mirajul a fost de scurtă durată. Totuși, înainte de-a dispărea în gloată, când mai spera ca «revoluția» legionară să izbutească, ținea discursuri incendiare din balconul Teatrului, ațâțând instinctele sanguinare ale batalioanelor verzi și îndemnând armata să-și trădeze onoarea și țara. «Revoluția» a fost înăbușită.

Radu Gyr a stat ascuns, tremurând de spaimă ca orice infractor de rând. A fost prins și internat la Tg. Jiu. N-a stat mult, pentru că a făcut imediat jurământ de credință regimului antonescian. Amintindu-și că-i versificator, s-a apucat de data asta să scrie balade eroice.

Și acum se plimbă liber pe străzi, revenit brusc la modestia sa trecută, privindu-te blajin, cu o expresie ireală și nedumerită, ca și când totul n-ar fi decât un vis... Înainte de-a avea un reflex de contractare, îți simți mâna prinsă în mâna lui moale și umedă, picurându-ți în ureche cuvintele îngânate cald și sentimental:

– Ce mai faci, dragă? Ce timpuri trăim!”

3 octombrie

• În „Fapta” (an. II, nr. 73, 3–5 oct.), în cadrul rubricii „Caiet artistic”, Virgil Prodan semnează articolul *Alexandru Sahia*. La rubrica „Marginalii” este denunțat (fără semnătură) „colaboraționismul” lui Mihail Drumeș, ca editor: „Rolul editurii lui Mihail Drumeș a fost de a infecta spiritele, de a propaga ura, războiul, lipsa de gust, rasismul. Anunțase chiar o traducere din *Mein Kampf*”.

4 octombrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 14) apare prezentarea elogioasă dar nesemnăată *O carte românească despre Uniunea Sovietică. „Continentul URSS” de Mituță Constantinescu*.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 20) apare *Medalion Geo Bogza* de Henri Wald, care relevă implicarea lui Geo Bogza în realitatea imediată, îndeosebi prin reportaj.

• În „Dreptatea”, pamfletul nesemnăat *Prietenii d-lui Ralea și „Dreptatea”!* continuă seria articolelor acuzatoare de hitlerism și trădare: „Era omul îmbrăcat la albastru, saluta verde dar avea inima roșie!”

• În „Fapta” (an. II, nr. 74), Virgil Prodan semnează articolul *Misiunea scriitorului*, în care susține că rolul scriitorului este să facă „din masele flămânde de dreptate și de lumină oameni conștienți de rostul și de răspunderea lor în societate”.

În același număr, la rubrica „Marginalii”, sunt prezentate în termeni critici revistele recent apărute „Academia” și „Drumul nostru”, cele dintâi imputându-i-se pledoaria în favoarea esteticului: „A continua suprarealismele de la «Meridian» într-o vreme de prefăceri continentale și definitive, este un refuz de a colabora cu țara democrată”.

5 octombrie

• În „România liberă” (an. II, nr. 51), Eugen Jebeleanu publică *Scriitorul român și năzuințele poporului*, despre exploatarea scriitorilor în regimurile trecute, despre „conștiința luptătoare” și platforma PCR (vezi Anexa)

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 21), Iorgu Iordan publică pamfletul: *Procedee petroviene. Cazul Vancea*.

• În „Fapta” (an. II, nr. 75) rubrica intitulată „Caiet artistic” este semnată de Geo Dumitrescu, care, în articolul *Viața la țară*, vorbește despre starea ruralității.

6 octombrie

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 36), la rubrica „Perna cu ace”, Oscar Lemnaru salută revirimentul „Revistei Fundațiilor Regale”: „«Revista Fundațiilor Regale» și-a schimbat substanțial sumarul publicând colaborările unor scriitori ca Principesa Martha Bibescu, Radu Tudoran, Miron Paraschivescu, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Mircea Manolescu, ignorați cu toată perfidia de conducerea defunctă a d-lui Caracostea. În numerele viitoare își vor relua colaborarea Hortensia Papadat Bengescu, Ticu Arhip, Zaharia Stancu, Camil Baltazar, Perpessicius, Anton Dumitriu, St. Popescu etc.”

7 octombrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 16), apare articolul nesemnăat *Ce au făcut scriitorii români în timpul războiului*, unde, după condamnarea atitudinilor profasciste sunt „demascați” D. Caracostea, Liviu Reboreanu, Al. O. Teodoreanu, Gala Galaction, Ion Vinea, Brătescu-Voinești, V.I. Popa etc.

„(...) Am mai scris și va trebui să subliniem mereu că fascismul n-a întâmpinat rezistență serioasă în rândul unor scriitori din România. N-au apreciat destul de serios situația dramatică în care erau puși, când aveau de ales între calea luptei pentru onoare, pentru omenie, pentru interesele maselor largi populare și cea a unei foarte iluzorii și provizorii vieți comode personale și a unei situații materiale bune. Au ales calea cea mai ușoară, la capătul căreia erau dezonoarea, trădarea. Și-au închipuit că se poate trișa cu viața. În schimbul posturilor bine plătite la Ministerul Propagandei, au primit să-și pună la dispoziția regimului trădător, numele, inspirația.

Când «mareșalul» trădător a trimis unitățile românești să lupte alături de cele germane, în războiul de agresiune împotriva Uniunii Sovietice, unii au aplaudat.

Alții, s-au retras în singurătate, și-au astupat urechile ca să n-audă, au închis ochii ca să nu vadă realitatea.

Sub cuvânt că nu fac politică, o altă categorie a primit cu slugărmicie politica impusă de clica fascistă.

În primele zile ale războiului, gazetele au publicat o fotografie cu mai multe busturi răsturnate. Dedesubt, explicația: brava armată română a distrus într-un club din Cernăuți, «busturile conducătorilor sovietici». Cine privea cu atenție busturile, observa că nu erau ale unor conducători politici, ci ale lui Gorki, Taras Sevcenco, poetul național al Ucrainei, și Gogol.

(...) Pe unii gravul moment de sălbăticie fascistă îi găsea colaborând la «Revista Fundațiilor Regale», de sub conducerea agentului hitlerist Caracostea; *Liviu Rebreanu* nu se mulțumea cu leafa de director general al Teatrelor, dată de Antonescu, ci scotea gazeta legionară «Viața»; *Al.O. Teodoreanu* făcea reportajii de război pentru Hitler; *Ion Marin Sadoveanu* se pune la dispoziția propagandei germane și luptă pentru a deveni secretarul «Asociației româno-germane» a lui Killinger; *Gala Galaction*, traducătorul *Bibliei*, preotul umanitarist, participă ca membru al Asociației româno-germane ca să nu-și pericliteze postul de profesor de teologie; *Ion Vineanu* scrie la «Evenimentul» articole anti-sovietice; *Ion Al. Brătescu-Voinești*, prin «Universul» și «Curentul» susține războiul și huliganismul cel mai bestial (...). Mica pușlama și trădător de țară Const. Virgil Gheorghiu nu este unicul dintre tinerii scriitori care s-au pus în slujba dușmanului de moarte al poporului român: hitlerismul și a Antoneștilor.

Lista lor începe cu Rebreanu, cu Nichifor Crainic, cu Gregorian și sfârșește cu micii trădători ajunși speakeri la Ora Ostașului.

Asupra lor va trebui să revenim și stăruim, până când societatea va fi lămurită și epurată”.

• În același număr din „Scânteia”, apare articolul desemnat *Despre niște personaje decorative și mai puțin decorative*, în care este denunțat colaboraționismul „fascist” al unor scriitori de la „Revista Fundațiilor Regale”:

„(...) Ion Al. Brătescu-Voinești, blândul povestitor al boierilor târgovișteni, fostul teoretician al pacifismului, s-a pus în slujba huliganismului celui mai josnic de la «Universul» și «Porunca vremii», devenind reporterul lui Antonescu, luându-i acestuia interviuri pentru «Porunca vremii», cea mai infamă gazetă huliganică din România.

C. Rădulescu-Motru, profesorul de filosofie democrat, s-a pus în slujba legionarilor și prin «Timpul» a făcut elogiul național-socialismului german, închinându-și autoritatea sa de profesor cotropitorilor și dictaturii trădătoare, după ce mai înainte se înclinase în fața oricărui stăpân vremelnic.

Al. Tzigara Samurçaș a rămas același filogerman din 1916–18. Atunci a slujit Komandaturei germane ca prefect de poliție al Capitalei, acum ca unealtă în propagandă.

Killinger l-a prețuit mai puțin. Nu l-a folosit decât în redacția revistei «Prietenie și luptă» – buletinul «Asociației româno-germane».

Își închipuie oricine cu ce ochi privește astăzi poporul român pe acești savanți, pe acești profesori cari s-au lăsat folosiți de fascismul german și de cel românesc. *Autoritatea lor s-a prăbușit*. Ei au susținut războiul de cotropire și jaf. Inima lor n-a tresărit când hoardele hitleriste și agenții lui Antonescu au ucis oameni, au jefuit și distrus instituții de cultură; în războiul pornit în mod criminal împotriva URSS sub pavăza «crucii».

Ce autoritate culturală – fie ea și simplă decorativă – mai pot avea niște moaște de care s-au slujit, tâlharii fasciști, în opera lor de înșelare și robire a poporului român?

Dar găsim în cuprinsul numărului pe septembrie tipărit după actul istoric de la 23 August – găsim și alte ciudățenii (Redactorul-șef Camil Petrescu ar trebui să fie vigilent).

Mircea Vulcănescu, fost subsecretar de stat la finanțe sub dictatura lui Antonescu, teoreticianul filosofic al legionarismului, scrie despre profesorul Francisc Rainer, care a fost un om de știință cinstit și nu merită injuria de a fi elogiat de un dușman al libertății de gândire.

Semnează versuri Iulian Vesper, legionar și în slujba nemților de la «Asociația româno-germană».

Radu Tudoran, trimis în iunie 1941 în Bulgaria ca să facă o anchetă despre Partidul Comunist Bulgar, și-a publicat o parte din raportul de agent, în «Curentul». În timpul războiului, el s-a apucat de literatură antisovietică încercând să acopere bestialitățile comise în Uniunea Sovietică de bandele cotoptoare hitleriste, cu romane sentimentale și ieftine. Radu Tudoran este unul din scriitorii propagandei criminale hitleriste.

Ce caută această pleiadă de slugi culturale care s-au închinat hitlerismului, ce caută acești proslăvitori ai războiului hitlerist, la revista «Fundațiilor Regale»?!

• În „România liberă” (an. II, nr. 53), Marin Mihalcea semnează la rubrica „Figuri de trădători!” pamfletul *Ion Al. Brătescu-Voinești*:

„A fost odată un povestitor duios.

istorioarele lui dulcele și gingașe, pentru uzul claselor mici de liceu, povesteau despre lucruri mărunte: despre o privighetoare ce-și sfășie gâtlejul în acul unei undițe și moare; despre un pui de potârniche rătăcit, cu o aripă frântă, de mămica lui; despre un câine de curte boierească, murind de bătrânețe!

Despre lucrurile acestea, într-o literatură evoluată, vorbesc jurnalele intime ale domnișoarelor sentimentale, înainte de a se mărita, fără a li se da o importanță prea mare; acolo, se cunosc teme mai apropiate de suferințele și bucuriile oamenilor, de aspirațiile și deznădejile lor, cari să inspire duișoia unui scriitor.

La noi, însă, mai ales pe vremea când a debutat d. I. Al. Brătescu-Voinești, literatura aceasta era suficientă pentru a procura autorului ei un post foarte important, foarte decorativ și deloc obositor; el consta în obligația pentru titular de a se urca – o dată sau de două ori pe an – la tribuna Camerei Deputaților, la ora 12 din zi și a proclama solemn: «Domnilor Deputați, Majestatea sa Regele!», ceea ce avea ca efect inevitabil dezlănțuirea aplauzelor deputaților majoritari.

Cât despre satisfacția de ordin moral, ele au fost mai remarcabile încă: cele câteva schițe cari, după părerea autorului lor, «au adăugat o mărgelușă în salba de la gâtul țării mele», au adus acestuia o reputație solidă de mare scriitor și un fotoliu în eternitate la Academia Română.

Și iată că într-o bună zi, – era prin 1937 – duiosul povestitor de altădată, după ani de zile de tăcere, petrecuți în munca istovitoare de la Direcția Adunării Deputaților, cu răgazuri cheltuite la vânat, pescuit și joc de cărți în clubul boieresc de la «Tinerimea», a devenit dintr-odată fioros.

Privighetorile, potârnichele, florile, găzele de tot felul, nu puteau să-l mai intereseze: acum avea preocupări mai grave.

Lumea, socoti el în pragul împlinirii a 70 de ani, era amenințată de o mare primejdie: comunismul, «cea mai feroasă dictatură», opera câtorva ovreiași cari, «îmbătați de succesul lor în Rusia, s-au crezut îndreptățiți să întreprindă cucerirea lumii prin violență».

Care era arma de care se servea cu predilecție dușmanul acesta al civilizației? Democrația, noțiune goală de orice conținut. Iar propagandiștii cei mai primejdioși, evreii.

Iată cum poetul, care se odihnea o viață întreagă, fără să găsească un cuvânt pentru milioanele de iobagi fără pământ dinaintea reformei agrare, pentru mulțimea robilor din fabrici, ateliere și mine, într-o dulce nepăsare pentru suferința reală a poporului său, pornea la vârsta psalmistului, ca un alt Don Quijote, o luptă vajnică împotriva unor dușmani imaginari: Democrația, evreii, bolșevismul!!!

În lupta aceasta, d. Ion Al. Brătescu-Voinești nu era singur. Îl precedaseră alții, hitleriștii, legionarii, «Porunca vremii».

Și atunci distinsul academician a început să se gudure înaintea lor, să facă tumbe pentru a-i amuza, ca un cățel jucăuș printre copiii, pentru a fi primit în locul lor.

«Eram încredințați, cum suntem încredințați și astăzi că, în războiul actual, e de partea puterilor axei... Triumful puterilor axei era în concordanță nu numai cu interesele țării noastre care cerea grabnică vindecare a unei ticăloase boli de care suferea... dar și cu interesele întregii omeniri care are absolut nevoie de întocmirea unei noi ordini sociale, mai dreaptă și mai rațională decât cea actuală» (13 oct. 1940).

Sau

„Mișcarea gardiștilor a fost ca și mișcarea lui Tudor Vladimirescu, ca și atitudinea lui Eminescu și a lui A. C. Cuza, o firească și sănătoasă manifestare a instinctului de conservare a neamului nostru” (20 sept. 1940).

Și cum acoliții exagerează întotdeauna, Brătescu-Voinești ajungea să declare, a doua zi după dictatul de la Viena, când țara gema copleșită de suferință sub greaua lovitură primită:

„NU-MI TREBUIE O ROMÂNIE MARE CA ACEEA DE PÂNĂ ACUM. Nu-mi trebuie o Românie Mare în care ovreiași incultii și străini de păsurile neamului nostru să ajungă fabricanți de opinie publică” (Declarații făcute «Poruncii vremii» din 4 sept. 1940).

„Idealul d-lui I. Al. Brătescu-Voinești era cel hitlerist: O Românie mică, mică de tot, sub dominație nemțească.

D. Brătescu-Voinești a murit la 23 August 1944, odată cu atâția alții. Rămășițele sale pământești zac în racla Academiei Române. Altădată când murea un papă urât de popor, populația Romei îi scotea din mormânt cadavrul. Îl batjocorea și apoi îl zvârlea în Tibru; era maniera romană de aplicare a sancțiunilor.

Dacă se va face vreodată și la noi epurația, nu-l vom arunca în Dâmbovița pe ilustrul academician – ne vom mulțumi să-i atârnăm de gât o tăbliță scrisă caligrafic de el însuși: «Mi-am trădat neamul!».

După care, îl vom lăsa să moară d-lui Brătescu-Voinești ce va inspira de la realitate.

După care, îl vom lăsa să moară de-a binelea; de bătrânețe sau – poate – de remușcări!”

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 37), Oscar Lemnaru îi clasifică pe criterioniști: „Este adevărat că asociația «Criterion» nu era unitară și că membrii săi nu împărtășeau aceleași opinii. Așa de pildă Petru Comarnescu, Mihail Sebastian, Belu Silber (mai târziu Andrei Șerbulescu), H.H. Stahl reprezentau stânga, iar ceilalți Mircea Eliade, Constantin Noica, Ion Cantacuzino și Mihail Polichroniade reprezentau dreapta devenită în urmă legionară. De aceea, de câte ori va fi vorba despre această asociație, pe care noi am socotit-o întunecată, ne vom gândi numai la aripa ei dreaptă, care din nefericire a covârșit-o pe cealaltă”.

8 octombrie

• Apare la București publicația „**Democrația**”, subintitulată **Săptămânal independent de orientare politică și culturală**, care durează până la 15 iulie 1945. Director: Anton Dumitriu. Se alătură presei de stânga, acceptând noua realitate și noua cultură impusă de sovietici. Publică traduceri din Vl. Maiakovski, Leonid Leonov, Serghei Esenin, N. Tihonov etc. Rubrici: „Democrația în mers”, „Profiluri”, „Imagini în relief”, „Sinteze”, „Cronici” (de I. Biberi, F. Aderca, M. Lovinescu, N. Argintescu-Amza), „Lumea de mâine” (interviurile lui Ion Biberi cu Arghezi, Aderca, Călinescu, Rosetti, George Enescu, Gherea, Alice Voinescu, Petru Comarnescu). În primul număr al revistei, Anton Dumitriu scrie despre **Restaurarea Omului**, Valeriu Dinescu despre **Bestia mistică**, apare rubrica „URSS în fața lumii”, sunt prezentați scriitori germani antihitleriști, traduceri din Ehrenburg și Whitman.

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 38), la rubrica „La ordinea zilei”, în articolul **Scritorii și timpul nostru**, Sergiu Dan opune „turnului de fildeș” implicarea în „peisajul viu al colectivității românești” și recomandă scriitorului „să se libereze de toate prejudecățile, inclusiv cele literare, legate de diverse școli, curente și cenacluri care aparțin trecutului”.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 24), G. Călinescu publică articolul **Cărturarii**, unde reduce soarta marilor cărturari la destinul lui Eminescu, în privința sărăciei, și situează intelectualul sub

tutela muncitorului: „Muncitorul manual să ia sub ocrotirea sa pe cel intelectual și să-i suplinească infirmitățile structurale”. În același număr, Geo Dumitrescu scrie despre *șomajul intelectual*.

• În „Voința Transilvaniei” (an. I, nr. 5) este reprodus *Discursul rostit de d. prof. D. Gusti; Președintele Academiei Române, în ședința de la 15 septembrie 1944, când s-a omagiat memoria marelui dispărut, Liviu Rebreanu, fost membru activ al Academiei Române, intitulat Romancierul genial al țărânimii române*.

9 octombrie

• În „Libertatea” (an. I, nr. 43), I. Gruia publică eseu *Romancierul mahalalei*, în care deschide o perspectivă asupra romanului citadin orientat spre mahala în sensul pozitiv al personajelor inspirate de omul simplu, modest, din mulțimea citadină. Pentru exemplificare, autorul stăruie asupra operei lui George Mihail Zamfirescu.

11 octombrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 20), apare o notă despre *Adunarea generală a criticilor dramatici și muzicali* – implicând personalități ale vieții literare: Victor Eftimiu, Mircea Ștefănescu, T. Teodorescu-Braniște, Radu Cioculescu, Al. Kirițescu, Tudor Șoimaru, N. Carandino, Virgil Gheorghiu, Petru Comarnescu, Lucia Demetrius etc.

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 40), Oscar Lemnaru enumeră „vinovățiile” lui Mircea Eliade: „1) A reprezentat în «Criterion» huliganismul orientând prin scris și prin viu grai lumea spre obscurantism. 2) A reprezentat în străinătate hitlerismul românesc. 3) A cerut odată în «Vremea» «moarte și sânge», toate bineînțelese amestecate în pasta cenușie a misticismului. Poate ar fi mai bine să plece în India. Ne mirăm, de altfel, că obișnuit cu tehnica fachirică n-a intrat încă în pământ, de rușine!”

12 octombrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 22) apare articolul nesemnat *Editorii români și războiul*, în care e acuzată politica editorială legionară, fascistă, ostilă față de URSS și se cere arestarea responsabililor (vezi Anexa).

• În „Fapta” (an. II, nr. 81, 12–14 oct.) este criticată amenințător (fără semnătură) orientarea estetică imprimată de Vladimir Streinu revistei „Kalende”: „Dacă d. Streinu ține totuși neapărat să spere că lumea iese din dictatură pentru a intra în turnul de fildeș, îl putem lăsa un moment să se legene în această confortabilă iluzie. *De mâine înainte* însă, îl asigurăm, pe dânsul și pe orice alt vânător de himere, pe dânsul și pe orice alt beneficiar al bugetelor muiate în sângele celor ce mureau la Stalingrad, că lucrurile se vor schimba. Nu vor mai apărea reviste anacronice, întârziate secular, nu va mai fi îngăduită «bucuria», «sentimentul de ușurare», «seninătatea» acelor care au slujit asupritorilor poporului. Nu se va mai putea îngădui o literatură, o cultură detașată de politic și social, plutind în sferele gratuității, promovând nimicul și amorul solitar și adresându-se burților rotunde, efebilor intoxicați de subtilitate și domnișoarelor melancolice și sentimentale. Vom cere o cultură a poporului mai întâi sau nu vom mai avea nimic”.

13 octombrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 23), apare articolul nesemnat *Nevoile de cultură ale poporului. Despre teme de inspirație ale scriitorilor*, vehement muștrător și imperativ în cerința orientării către tematica „actualului moment istoric”:

„Avem în fața ochilor trei reviste apărute în cursul lunii septembrie: «Revista Fundațiilor Regale», «Democrația» și «Academia». Găsim în aceste reviste schițe și nuvele. Proza din «Revista Fundațiilor Regale» este semnată de fasciști cu reputația bine stabilită: nu ne mai oprim asupra ei. «Democrația» revistă proaspăt apărută, publică o nuvelă de marele scriitor sovietic Ilia Ehrenburg (...). Iar «Academia» publică o foarte lungă nuvelă *Ispășire* din viața jucătorilor de cărți, în care se pot citi fraze întortocheate (...).

Scriitorii români trebuie aduși la realitate. Să li se reamintească de rolul pe care trebuie să-l joace în baza activității lor. Unii din ei au făcut războiul. Au fost martorii crimelor ce s-au comis de la

Prut până la râul Terek din Caucaz. Au văzut și trebuie să scrie ce au văzut. Au trăit momentele dramatice ale retragerii când nemții își croiau cale trăgând cu mitralierele în unitățile românești. Alții au trăit în lăuntru țării ocupația hitleristă, anii de rușine națională a dictaturii legionaro-antonesciene. Alții, în sfârșit, au văzut cum se făceau rechizițiile la țară, cum erau luați de pe la casele lor feciorii și trimiși să moară pentru războiul lui Hitler, cum au trăit văduvele, orfanii, invalizii. Niciunul din aceste momente nu se reflectă în scrisul lor. (...).

Astăzi ei au libertatea să publice. Anii din urmă, cu tot ce au făcut cotropitorii hitleriști și aliații lor trebuie să se oglindească, în literatură. Încordarea poporului român și lupta lui – sub diferitele forme – împotriva cotropitorului hitlerist, e plină de teme admirabile care ar interesa în gradul cel mai înalt pe cetitor. Lupta ilegală care s-a dus pentru eliberarea țării, duelul dintre patrioți și agenții siguranței, pildele de eroism ale acelor care au rezistat mergând până la sacrificiul vieții lor sunt momente dramatice care ar putea sluji ca teme; ca și ieșirea maselor la iveală, mitingurile de pe stadioane, viața de stradă, uzină și ogor, tot ceea ce gândește, simte și pentru care se încordează, în acest moment istoric poporul român. Poporul român luptă alături de fireștii săi aliați pentru lichidarea definitivă a hitlerismului cotropitor și pentru nimicirea fasciștilor din lăuntru.

Scriitorii – dacă vor să facă parte din avangarda progresistă a poporului, așa cum le este sarcina – trebuie să se inspire din actualul moment istoric și să-l exprime în opera lor”.

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 42), la rubrica „Perna cu ace”, Oscar Lemnar anunță „cu deosebită satisfacție că d. Brătescu-Voinești nu mai face parte din comitetul de conducere al «Revistei Fundațiilor Regale»”.

14 octombrie

• În „Libertatea” (an. I, nr. 48), apare articolul *Muncitorul intelectual*, semnat de N. Bărbulescu, în care se pledează pentru apropierea și solidarizarea „muncitorului intelectual”, inclusiv scriitorul, cu „muncitorul manual”.

• În „Dreptatea” (seria a 2-a, an. I, nr. 43), Oscar Lemnar consideră că revistele «Vremea», «Gândirea», «Sfarmă piatră» etc.”, sau „gazete ca «Porunca vremii» stau martore ca o formidabilă antologie a urii”.

15 octombrie

• În „Democrația” (an. I, nr. 2), Anton Dumitriu semnează articolul *Noi și URSS*, în care respinge denigrarea în plan internațional a URSS și relevă necesitatea modelului sovietic: „să învățăm din experiența sovietică, ce ni se oferă astăzi deschisă...”

La rubrica „URSS în fața lumii”, Dinu Pillat semnează eseul *Romanul românesc și influența rusească*, analizând *Rusoica* lui Gib Mihăescu prin opoziție cu „sterilele” romane scrise după modelul „alambicului literaturii retrospective a lui Proust”.

Felix Aderca publică *Unde erau intelectualii?*

• În „România liberă” (an. II, nr. 61), Ștefan Roll scrie despre *Alexandru Sahia*, tipul de scriitor proletar corespunzând idealului vremii.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 34), Geo Dumitrescu semnează articolul *șomaj intelectual*, pentru a egaliza situația intelectualilor, muncitorilor și țăranilor:

„(...) Solidaritatea noastră cu țăranii și muncitorii, solidaritate a mizeriei, a foamei, a tuberculozei, a încetat de a mai fi un simplu simbol, un pretext de literatură politică, și a devenit mi se pare o promisiune de care poate ar fi bine să vă înspăimântați puțin”.

16 octombrie

• Are loc înființarea Sindicatului Unic al Ziariștilor.

• În „Curierul” este reproducă o telegramă a lui N.I. Herescu, aflat în Portugalia, în care acesta solicită salariul pe lunile iulie–octombrie, în calitate de profesor universitar la Facultatea de Litere a Universității București. I se refuză banii, „pe care fostul agent hitlerist îi solicită pentru a trăi liniștit la adăpostul neutralității”, deși N.I. Herescu menționase faptul că ține conferințe în universitățile iberice „în interes românesc”.

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 32), apare articolul lui N.D. Cocea, care cere suprimarea „imediată, totală, definitivă” a revistei „Universul”: *Nu suspendare... ci suprimare.*
- În „România liberă” (an. II, nr. 62), Petre Iosif semnează: „*Universul*” *trebuie suprimat!*
- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 45), apare nota nesemnată *Huliganism de presă sau democrația relei credințe*, în care sunt criticate „ziarele de extremă stângă”, „Scânteia” și „România liberă”, fiindcă au înșelat opinia publică prin neadevărurile relatate despre manifestația tineretului național-țărănesc din 13 octombrie. Faptul este semnificativ pentru libertatea presei momentului.

18 octombrie

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 34), Cicerone Teodorescu publică articolul *De la „turnul de fildeș” la atelierul scriitorului*, unde comentează „Moțiunea” și „Declarația program” ale SSR-ului și respinge literatura „turnului de fildeș”: „Scriitorii (...) au părăsit sclipitoarele trepte ale turnului de fildeș și se amestecă în mulțime; pentru bucuria de a se ști asemenea ei și de a o cunoaște; pentru a se hrăni de la sursă și pentru a-și fi lor înșiși „modele”; pentru a lupta și a se organiza alături de celelalte categorii muncitoare și învățând tot ceea ce este de învățat de la ele.
- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 46), câteva note ne semnate din rubrica „La stâlpul infamiei” îi incriminează pe Ion Marin Sadoveanu („care a fost un zelos agent al propagandei germane”), Pamfil Șeicaru și Dem. Teodorescu.
- În „Dreptatea”, apare surprinzătorul proiect ne semnat *Cerem suprimarea ziarelor „Scânteia” și „România liberă”. Libertate, dar fără fasciști.*

19 octombrie

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 35), apare articolul *Inginerii sufletelor*, de Radu Boureanu, care scrie despre existența precară a scriitorilor și despre rolul important pe care aceștia îl au în viața societății.

20 octombrie

- Apare la București cotidianul „Victoria” (an. I, nr. 1), subintitulat „Ziar de informație și comentariu critic”, care durează până în 28 martie 1946. Director: N.D. Cocea, redactor-șef: G. Ivașcu (de la 19 aprilie 1945), redactor: Geo Dumitrescu. În toamna lui 1945, „Victoria” devine organ al Partidului Național Popular. De la apariție, publicația își propune atragerea scriitorilor din toate generațiile și angajarea lor socială, antifascistă, idee afirmată de M. Beniuc, în articolul *Funcționarea socială a scriitorului* (apărut în primul număr):

„Perioada care urmează trebuie să fie una de limpezire a minților, pentru a vindeca poporul nostru de gesturile care erau cât pe aci să-i ducă la sinucidere. În această perioadă rolul scriitorului poate deveni covârșitor, dacă el își înțelege misiunea. Pentru aceasta, însă, trebuie dinamitat întâi și întâi turnul de fildeș. (...) Optica răstălmăcitoare de sensuri a generațiilor de până ieri trebuie părăsită definitiv.

Să nu se înțeleagă, însă, greșit ceea ce spunem. Nu vom arunca peste bord tot ceea ce a produs până azi scrisul românesc. Aceasta ar egala inconștiența.

Dar vom combate fără cruțare toată acea parte a literaturii românești care a produs sau a contribuit la confuzionismul ultimelor două decenii îndeosebi. La umbra acestui confuzionism literar, practicat de altfel cu o conștientă rea credință, a putut crește ca o ciupercă veninoasă acea mentalitate reacționară, care ne-a dus la războiul abominabil împotriva Uniunii Sovietelor. Sub masca amețitoarelor cuvinte «metafizice» s-a servit zilnic cititorului român doza de stupefiant, care să-i omoare rațiunea și să-l împiedice de a vedea realitatea. [...]

Ca să corespundem, ca scriitori, momentului istoric în care ne aflăm, trebuie să ducem un război de nimicire împotriva «stilului» gândirist, existențialist, legionar și șarlatanesc, realizat într-o formă vulgară într-un chip așa de faimos ridicol de către Ică Antonescu. Toate cuvintele, toate expresiile, toată limba aceluși timp, continuată și azi de mulți mânăuitori ai condeiului, trebuie scoase la lumina criticei, trebuie judecate și condamnate, împreună cu autorii lor, pentru toate sensurile răstălmăcite și pentru toate intențiile și acțiunile dăunătoare pe care le-a avut asupra vieții acestui popor. (...) Războiul antihitlerist trebuie pornit și pe plan literar. O limbă viguroasă, lapidară și

limpede trebuie să iasă învingătoare din lupta cu execrabila bolboroseală a regimurilor fasciste dinainte de 23 August 1944”.

- În „Victoria”, Geo Dumitrescu semnează articolul *Altă Academie Română*, în care acuză pamfletar și tendențios lipsa de implicare a Academiei Române în viața culturală românească.

21 octombrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 31) apare materialul nesemnat *Nu „crima de a fi editor”, ci aceea de a fi otrăvitor*, aducând în prim-plan istoria vieții editoriale:

„Încă de la începutul lunii septembrie Editura Cugetarea a retras din librării o seamă de cărți semnate de George Axinteanu, Nichifor Crainic, Ovid Densușianu – fiul, N.I. Herescu, Alexandru Marcu și Georgescu-Delafras, legionari și pronaziști. Le-a retras, după ce s-a semnalat în presă acțiunea de otrăvire metodică a sufletului poporului român dusă de această editură. Patronul ei, Georgescu Delafras, își închipuia poate că va șterge urmele cărdășiei sale cu legionarii și sculele propagandei antonesciene, urmele felului cum a exploatat cele mai mârșave pasiuni. Sunt urme care nu se șterg; ele au rămas ca niște cuie bătute în scândură (...).”

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 37), Ion Caraion publică articolul *Scritorul tânăr*, în care îi acuză pe vârstnici de trădare și recomandă lectura materialismului dialectic.

- În „România liberă” (an. II, nr. 67), la rubrica „Figuri de TRĂDĂTORI”, Marin Mihalcea semnează *Nichifor Crainic*, acuzând doctrina ortodoxistă anacronică, simpatia declarată pentru Hitler („Pentru noi, creștinii, fără deosebire de confesiune, el (Hitler) e noul atlet al lui Hristos împotriva barbariei ateiste”) și pentru Corneliu Zelea Codreanu pe care îl proclama „cel mai mare erou și martir al neamului nostru”.

- În „Victoria” (an. I, nr. 2) apare articolul *SSR-ul și traducerile*, semnat de Ion Caraion, care comentează favorabil programul de măsuri propus de Victor Eftimiu în vederea îmbunătățirii situației scriitorilor, insistă asupra modului deficitar al realizării traducerilor și oferă sugestii, vizând îndeosebi scriitorii ruși.

- În „Victoria”, mai apar *Bordelul presei* de N.D. Cocea (la reparația „Universului”, critică necruțătoare prin grila politică a puterii), *Epurația în Universitate – Cazul profesorului Radu Vulpe*, de C. Balmuș (o demascare după rețeta timpului), *Literatură pentru CFR* de Geo Dumitrescu (care acuză „Săptămâna CFR” pentru că nu se alătură poziției oficiale de a răspunde dorinței de cultură a maselor muncitoare) și *Bacovia, cântăreț proletar* de Eugen Jebeleanu (care reia un articol mai vechi, de apreciere a lui Bacovia pentru poemele de revoltă socială și adaugă ideea unui Bacovia combatant, meritând un loc în Academie).

24 octombrie

- În „Victoria” (an. I, nr. 4), Silviu Iosifescu semnează articolul *„Elitele intelectuale”*, vorbind despre cei care se temeau de „barbaria bolșevică” (Alexandru Marcu, Nichifor Crainic, Nae Ionescu, P.P. Panaitescu etc.). Concluzia: „Nuli ca valoare științifică, ajunși la catedră prin concursuri măsluite, prin protecții și învârteli, au fost, fără demnitate și fără scrupule, instrumentele iar de multe ori conducătorii și inițiatorii regimurilor fasciste de la noi”.

- În „Desrobirea” (nr. 33, 24–25 octombrie), G. Călinescu publică *Am visat pe Virgil Madgearu*, împotriva legionarilor și uzând de o imagine dantescă.

25 octombrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 35), apare *Catalogul literaturii de război*, conținând lista cărților interzise fiindcă autorii lor fuseseră simpatizanți ai Germaniei:

„Ministerul propagandei a avut grijă să publice un catalog al literaturii de război. Desigur că acest catalog este incomplet, fiindcă se oprește în pragul anului 1944 și fiindcă nu cuprinde îmbelșugata și otrăvita literatură a corespondenților de război care nu și-au tipărit în volum literatura. Dar așa cum este, prezintă un deosebit interes. Aceștia sunt agenții care au făcut apologia războiului de jaf și crotopire dus de clica trădătoare împotriva popoarelor pașnice ale Uniunii Sovietice și acestea sunt „operele” pe care le-au scris. La epurația elementelor corupte din sânul poporului român,

nu trebuie să-i uităm”. Între autorii citați se numără Dumitru Almaș, Nicoale Batzaria, Virgil Carianopol, Constantin Virgil Gheorghiu, Radu Gyr etc.

- În „România liberă” (an. II, nr. 37), la rubrica „Figuri de TRĂDĂTORI”, D. Vidrașcu îl „demască” pe **Ion Marin Sadoveanu** într-un pamflet:

„Ion Marin Sadoveanu, căci despre el este vorba, trecea ca o figură de prestanță culturală. Cu o morgă de cavalier al Renașterii, cu deosebirea că prin activitatea sa, făcea operă de asasinare națională și intelectuală. Conferențiar mios și exeget teatral, vice-președintele Asociației de cultură româno-germană, era agentul nazist în frac, pomădat și cu inele bătute cu balzane în degetele pe care le rotea prin aer, când perora”.

- În „Victoria” (an. I, nr. 5), N.D. Cocea publică articolul politic **23 august– 23 octombrie**, în care face elogiul „armatei roșii liberatoare” și, nemulțumit de viața plină de lipsuri din prezent, critică „vechile partide în care există duhoarea fascistă și egoismul reacționar”.

În același număr apare și articolul semnat de Ion Sofia Manolescu, **Poezie și umilință**, despre „soarta și încadrarea scriitorului în societate”. Articolul insistă asupra răspunderii societății românești față de situația materială precară a scriitorilor. Totodată, autorul constată că Liviu Rebreanu avea condiții de trai și totuși „trădase”, fapt care determină includerea lui între lichele.

26 octombrie

- În „România liberă” (an. II, nr. 72), Paul Georgescu publică **Dreptul la cultură**.

- În „Libertatea” (an. I, nr. 59), la rubrica „Semne” și semnată *Remember*, apare nota **Munca în literatură**. Tema i se pare autorului sau insuficient sau rău reflectată în creația prozastică anterioară, dar finalul articolului întrevide o modificare prin creșterea importanței muncitorimii: „Rămâne ca întărirea conștiinței și demnității de clasă a muncitorimii, să aducă în lumină valoarea morală și metafizică a muncii, muncitorul să fie văzut așa cum e demn și cum realitatea îl arată. Înălțarea lui materială și politică, va avea efect și în mentalitatea contemporană, după cum și literatura se va resimți de-un nou climat sufletesc. Atunci, nu vom mai întâlni în cărțile românești eroi gen Scatiu sau Păturică, amintind de vremuri tulburi și racile fanariote”.

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 42), S. Herișan publică articolul **Maiakovski, poetul maselor**.

27 octombrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 36), Ion Călugăru semnează **Intelectualii cer guvernului să plece**. Viața politică se afla între a doua și a treia remaniere a guvernului Sănătescu.

- În „România liberă” (an. II, nr. 73), la rubrica „Figuri de TRĂDĂTORI”, Marin Mihalcea semnează pamfletul **C. Rădulescu-Motru**: „(...) Nu vom însemna aici povestea falnicelor schimbări la față ale unui om care a adoptat – și apoi lepădat – toate crezurile și toate atitudinile ce au fost cândva – măcar în trecut – la modă, la noi. Cariera culturală și politică a d-lui Rădulescu-Motru a luat sfârșit, în toamna anului de la Dumnezeu una mie nouă sute patru zeci și patru. Ea va forma însă un capitol pitoresc în istoria lichelismului nostru național, dacă aceasta se va scrie vreodată”.

- În „Scânteia” se publică pentru prima dată poezie, și anume **Toamna asaltului** de Mihnea Gheorghiu: „Să nu uiți, tovarășe, timpul tăcerii / când toate porțile erau închise”etc.

28 octombrie

- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 55), la rubrica „Perna cu ace”, Oscar Lemnaru furnizează apare un interesant amănunt de istorie literară: „În vremea prigonirilor de tot felul un autor dramatic evreu a fost camuflat de un creștin. Piesa *Steaua fără nume* a fost atribuită domnului Ștefan Enescu, deși ea aparține lui Mihail Sebastian. Și-i cunosc pe amândoi de douăzeci de ani fiind concetățenii mei. Este bine să se știe că d. Șerban Enescu a primit să semneze ca autor al piesei, pentru a nu compromite un spectacol pentru care se cheltuiseră mulți bani. Domnia Sa este un om de absolută onestitate intelectuală și nu a intenționat niciodată să devină beneficiarul meritelor altuia. De altminteri, d. Mihail Sebastian este de aceeași părere și știe că presupusul autor nu a vrut decât să-i facă un serviciu cu totul dezinteresat și prietenesc. D. Ștefan Enescu mi-a dat dezlegarea cuvenită, drept care am scris aceste rânduri”.

• În „Victoria” (an. I, nr. 28), Sergiu Filerot semnează articolul *Literatură pentru popor*, pledoarie pentru literatura maselor și pentru realismul socialist:

„Acum turnul de fildeș a căzut în desuetudine. Noua generație înțelege să ocolească culmea echivocă a lirismului uscat, lipsit de sevă și să purceadă la adâncirea realității înconjurătoare. Acțiunea este fără greș. Scriitorul își regăsește adevărata substanță; nu acceptă înstrăinarea de tovarășii de societate (prin morbida și asociala izolare de până acum) care denotă spirit de snobism sau reacțiune. El își dă seama că pentru a servi interesele colectivității, opera lui trebuie să aibă rădăcinile adânc înfipte în realitate, realitate ce constituie o bază de inspirație și atitudine.

Pentru că opera poetică trebuie să aparțină în primul rând masei, străzii, fabricii, se impune o reinnoire a literaturii în ceea ce privește conținutul ei și atitudinea scriitorului.

Poetul (...) trebuie să coboare în arenă, să ia contact strâns cu viața. Să se întovărășească sincer cu colectivitatea, să-i simtă pulsația care să fie comună cu a sa. Să adere la lupta ei. Toată această realitate să fie folosită în laboratorul poetic.

Numai atunci va putea să se socotească poet al acelei colectivități iar arta va fi o artă majoră. Șuierul sirenei fabricii sau duduitul tractorului să nu-l sperie; fumul furnalelor să nu-l înăbușe.

Realitatea nudă, așa cum se prezintă muncitorului, omului de rând, în viața de toate zilele, scriitorul va căuta s-o descifreze. Să ia o atitudine față de ea, considerând și exprimând artistic cerințele masei populare cum și găsirea unor soluții valabile în viitor, într-un viitor care va trebui să fie mai bun.

Este un semn de deficiență poetică acțiunea de izolare de complexul economico-social. Dimpotrivă se impune asociere, participare deplină la rezolvarea problemelor de acest fel.

Ca reprezentant al masei de care nu trebuie să se socotească un element lăaturalnic omul de litere al vremii noi trebuie să aibă o atitudine de realism socialist. Cei care au trasat drumurile poeziei realiste peste hotare sunt Verhaeren, Walt Whitman, Rilke, poezii sovietici.

Sentimentalisme ieftine, fade, trebuie să dispară. În fața poetului trebuie să conteze mai mult 100.000 tovarășii de viață decât el însuși.

Trebuie să aibă mai mare importanță cerințele și grija de viitor a acestei sute de mii de tovarășii de viață decât cele ale lui însuși, care nu este decât unul. Conștiința lui de om socialist și bun tovarăș îl obligă să se facă «hautparleur»-ul mulțimii, încorporând și reprezentând în operă stările ei de spirit într-o formă artistică potrivită.

Dacă cineva va căuta să reproșeze că nu prea exaltă, probabil, mirosul unei pure «arte pentru artă», trebuie să răspundem împreună cu Tennyson că nu putem cunoaște altă artă decât «arta pentru om». Iar scriitorului proletar al timpurilor noi îi incumbă rolul de constructivist, pe plan poetic sau economico-social, al timpurilor de viitor apropiat”.

• În „Victoria”, C. Balmuș, profesor la Universitatea din Iași, publică articolul *Să învățăm limba rusă!*, „cea mai frumoasă și mai armonioasă dintre limbile slave”.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 44), Silviu Iosifescu scrie despre *Traduceri și traducători*.

29 octombrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 39), apare materialul nesemnlat *Epurația scriitorilor*, în care, după ce este lăudată acțiunea de epurare declanșată de sindicatul ziariștilor, este somată și SSR să facă neîntârziat același lucru. Între scriitorii propuși pentru epurare, cu „capetele de acuzare” corespunzătoare, se numără: „Barbu Ion, poet care a purtat cămașa verde; Șerban Bascovici, care n-are altă calitate decât aceea de a fi un întârziat simbolist și a fi purtat cămașa verde; Batzaria N., care, în 1936, când se judeca procesul Anei Pauker, a trecut de partea dușmanilor poporului adunați sub pulpana lui Stelian Popescu la «Universul» – ațâțând la ură de rasă; Blaga Lucian, fost subsecretar de stat la Externe în cabinetul Goga-Cuza; Botta Dan, pronazist cunoscut, care și ca poet este un imitator al lui Ion Barbu; I.A. Brătescu-Voinești, a cărui activitate huliganică, filogermană și antisovietică sunt prea cunoscute ca să mai stăruim asupra ei; Cardaș Gh., care sub legionari a «ocupat» o prăvălie a unui anticar evreu. Negustorul evreu poate l-a iertat. Nu-l iertăm însă noi; Virgil Carianopol, în slujba cenzurii, a legionarilor, a CNR-ului, a Antoneștilor; Aron Cotruș, poet legionar, care a fost trimis sub guvernarea lor la Madrid și menținut acolo de Antonescu; Nichifor Crainic,

vechi dușman al oricărei mișcări progresiste, otrăvitor public de prim rang, în slujba hitlerismului. Activitatea lui e prea cunoscută ca să mai fie subliniată; *N. Crevedia*, fost colaborator al «Poruncii vremii»; *Mircea Eliade*, ideolog al mișcării legionare, dușman al clasei muncitoare, apologet al dictaturii lui Salazar; *George Gregorian*, colaborator al «Poruncii Vremii» cu versuri antisemite, în slujba antonescienilor; *D. Murărașu*, autorul unei istorii a literaturii antisemite; *Victor Ion Popa*, fost în slujba legionarilor și a lui Antonescu; *Ion Marin Sadoveanu*, voiajor în Germania pe socoteala nemților, în slujba cărora a fost; *Al.O. Teodoreanu*, a scris pentru susținerea războiului anti-sovietic; *Dem. Teodorescu*, trădător de profesie, însuflețitor al războiului antisovietic, mentor al legionarilor”.

Încheierea este amenințătoare: „Epurăția trebuie să înceapă. Ca să nu se creadă că întârzierea este intenționată”.

- În „Victoria” (an. I, nr. 9), G. Mărgărit scrie despre *Poezia cetățeanului*: în care critică arta/poezia „pură” a creatorului solitar și respinge tradiționalismul (natura, mioriticul).

- În „Dreptatea” (an. I, nr. 56), la rubrica „Perna cu ace”, Oscar Lemnar semnalează că „d. Miron Paraschivescu a depus la comitetul de lectură al Teatrului Național o comedie cu subiect din lumea borfașilor” cu titlul *Asta-i ciudat!* și că „revista «Democrația» are o nouă cronică dramatică” (Cella Serghi).

30 octombrie

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 46), Miron Radu Paraschivescu scrie despre *Spiritul culturii sovietice*, pledând pentru asumarea acestui model.

- În „Victoria” (an. I, nr. 10), C. Balmuș, profesor la Universitatea din Iași, semnează articolul *Un mare trădător: Profesorul P.P. Panaitescu*, în care fostul director al ziarului „Cuvântul” este acuzat de intoleranță, obscurantism și instigare la pogrom.

31 octombrie

- În „Luceafărul” (nr. 8–9, octombrie–noiembrie), la rubrica „Cronici”, D.D. Roșca semnează *O faptă bună*, în care prezintă cartea lui M. Constantinescu, *Continutul URSS*, adoptând „moda” elogiului „marelui prieten” de la Răsărit.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

- Apare, la București, revista „**Orizont**”, având subtitlul **Literatură, artă, cultură, gândire socială** și fiind bilunar până în septembrie 1946, apoi lunar din octombrie 1946 până în martie 1947. Redactor-șef: Sașa Pană. Rubrici: „Cronica literară” (M.R. Paraschivescu), „Semne la orizont” (Ov.S. Crohmălniceanu), „Calendar” (Aurel Baranga), „Cronica ideilor”, „Cronica socială”, „Probleme de literatură contemporană”. Colaboratori diverși: Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, Eusebiu Camilar, Veronica Porumbacu, Geo Dumitrescu, Miha Dragomir, Camil Baltazar, M.H. Maxy, Ion Vitner, Eugen Frunză, Magda Isanos, Ilarie Voronca, N.D. Cocea, Petre Solomon etc. Manifestul publicat în primul număr evidențiază activismul scriitorului: „(...) Poet, romancier sau eseist, scriitorul trebuie să fie luptătorul în mâna căruia, stă condeiul, armă temerară, menită să lumineze și să încânte mințile. Scriitorii trebuie să fie, susține Mareșalul Stalin, inginerii sufletului omenesc. Creația lor, arta, naște din constrângere și trăiește din libertate. Sunt cuvintele unui romancier care a luptat și cu arma când libertatea unor popoare era amenințată: André Malraux. Să luptăm pentru libertatea și demnitatea vieții, evocând în scrisul nostru lanțul pe constrângeri și nelegiuiri la care am fost supuși în anii de teroare fascistă”.

Articolul *Teze pentru o artă nouă* vorbește despre „realismul unei concepții față de viață”.

- În „România liberă” (an. II, nr.), la rubrica „Figuri de TRĂDĂTORI”, apare pamfletul „demascator” *P.P. Panaitescu*, semnat Th.D., în care sunt enumerate vinovățiile profesorului și se exprimă convingerea că „Între criminalii care vor fi judecați pentru trădare, Panaitescu trebuie să ocupe un loc de frunte”.

2 noiembrie

• În „Dreptatea” (an. I, nr.), Oscar Lemnaru anunță „*Un record*: Volumul III «Eminescu», tipărit de «Fundatia Regele Mihai I» și apărut sub îngrijirea criticului Perpessicius, se va pune în vânzare zilele acestea. Cu acest prilej editura fundației a realizat o mare performanță tehnică”.

• În „Victoria” (an. I, nr. 12), Sergiu Filerot semnează articolul *Kalende*, în care, dincolo de analiza publicației, militează pentru noua orientare a literaturii:

„[...] Direcția revistei «Kalende» își păstrează încă atitudinea de acum două luni când în calea unei literaturi demne sănătoase, realiste, sincere, era interpusă bariera reacționară a unor directive propagandistice naziste. (...)»

Astăzi însă suntem liberi. Nu să dormim mai departe sau să închidem ochii, ci să privim adânc în prezent și dacă se poate să pregătim viitorul, să reliefam noul sens de viață literară. Să ne ocupăm de prietenul nefericit de pe stradă care n-a cunoscut altceva decât literatura spiritualizată a poezilor «naționaliști», rasiști, totalitariști, poezia întemnițării sufletului și a manifestărilor lui în țesutul retrograd al tradiționalismului. Să oferim poporului un antidot împotriva otrăvirilor «Gândirea», «Universul literar» et comp.

[...] Omul-proletar așteaptă să fie privit și el de poet. Să fie menționat și să i se vorbească. Să fie învățat să vorbească. Mulțimea a deschis ochii mai devreme decât poetul... S-a săturat de viața de cârtiță și întunecime groasă. Numai poetul este greu de deșteptat. Somnul în care continuă să doarmă este reacționar.

Poziția estetizantă a direcției «Kalendelor» este o poziție depășită azi. D. Vladimir Streinu, credem, trebuie să mențină revista în pas cu vremea și necesitățile ei”.

3 noiembrie

• În „România liberă” (an. II, nr. 80), apare articolul nesemnat *Criza artistică*:

„[...]Motivul crizei artistice de azi este reorientarea ideologică care se produce. Am părăsit o ideologie impusă. Acei care s-au lăsat cumpărați, sunt astăzi aruncați acolo unde merită: la gunoi. Acei care au avut și până acum o orientare justă, n-au putut scrie. Prin lagăre sau închisori. Veșnic supravegheați, perchiționați, n-au putut crea. Sau ceea ce au reușit să facă, a fost ars, ridicat de poliție, distrus. Iar marea masă, cei fără orientare precisă, stau încă nedumeriți.

Deci, pentru a ieși din această criză artistică, trebuie să ne reorientăm. Pentru toate începuturile, au fost necesare critici, care să aleagă, să trieze și să arate drumul de urmat. Artă nu poate fi creată brambura. Ea răspunde unor necesități ale masei. Astăzi, când structura economică, socială și politică e schimbată, să nu credem că ne putem întoarce la situația din 1938. Istoria nu cunoaște reveniri. Nu putem trece cu buretele peste atâtea experiențe, peste atâtea suferințe și revoltă acumulată de mase. La această reorientare ideologică – artistică, trebuie să participăm cu toții. Criticii de meserie, care vor fi în stare să-și lase apucăturile de chițibușari. Artiștii creatori au experiența lor. Cei tineri cu ideile noi, cu cuvântul. Trebuie introdus un factor nou: cititorul. Are și el dreptul să spună ce vrea, ce crede. Numai așa se va ivi o artă cu adevărat nouă, proaspătă, populară. Între artist și public, trebuie să existe un neconținut schimb de valori.

Pentru a clădi o artă nouă, ne trebuie mai întâi o critică nouă, la care să ia parte toți acei pentru care cultura constituie o problemă”.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 50), Henri Wald scrie despre *Soarta cărturarilor*:

5 noiembrie

• Apare, la București, cotidianul „*Scânteia tineretului*”, care durează până în 21 decembrie 1989.

• În „România liberă” (an. II, nr. 38), Paul Georgescu semnează *Geografia și cultura*, în care scrie despre existența unei crize artistice și necesitatea redimensionării ideologice a literaturii: soluția ieșirii din criză ar consta în cunoașterea literaturii vecine și crearea unei literaturi românești autentice, dincolo de „neoașism” și „modernism”.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 53), Silviu Iosifescu publică articolul *Literatura*, despre creația sovietică.

8 noiembrie

- În „Victoria” (an. I, nr. 17), Geo Dumitrescu semnează *Viața și munca scriitorului sovietic*.

9 noiembrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 50), Ion Călugăru semnează *Izvoarele de creațiune și revoluția din Octombrie*, insistând asupra eroului tipic al literaturii sovietice și asupra apropierii scriitorilor de viața maselor largi.

• În „Curierul” (an. I, nr. 304) se anunță *Comemorarea lui Eminescu* și apare nota nesemnată *Purificare la Societatea Scriitorilor români*, în care sunt expuse motivele excluderilor din SSR și se dau numele scriitorilor dintr-un prim lot de excluși:

„Comitetul «Societății scriitorilor români», întrunindu-se în ziua de 7 noiembrie, sub președinția d-lui Victor Eftimiu, a luat în discuție situația acelor membri care – prin scris sau prin fapte lor – au militat pentru abaterea țării de pe linia democratică cu o tradiție de 100 de ani, scoțând-o din făgașul prietenilor tradiționale și contribuind, astfel, la dezastrul României.

În urma discuțiilor avute, s-a hotărât ca îndepărtarea sau suspendarea să se aplice:

1. – Celor care, prin scrisul lor, au preconizat dictatura;
2. – Celor care, prin scrisul sau faptele lor, au preconizat intrarea în război a României alături de puterile Axei, împotriva Națiunilor democratice;
3. – Celor care, în urma cercetărilor SSR-ului sau altor foruri, au fost dovediți vinovați de îndemn la crimă împotriva poporului român și a celui rus;
4. – Celor care au făcut parte ca membri din Asociația Germano-Română sau din alte asociații pro-hitleriste, deci anti-democratice;
5. – Celor care, fără a avea calitatea de scriitor, au fost, în ultimii ani, introduși în societate numai pentru a activa și pe această cale, împotriva intereselor țării și pentru a mări numărul agitatorilor anti-democratici.

După o atență cercetare a fiecărui caz în parte, comitetul a hotărât eliminarea unui prim lot de 10 scriitori, cuprinzând pe:

I.A.I. Brătescu-Voinești, Nichifor Crainic, Sextil Pușcariu, Radu Gyr, Ion Sân-Giorgiu, N.I. Herescu, I. Dem Teodorescu, Alexandru Hodoș, Al. Bădăuță, Romulus Seișanu.

În viitoarea ședință, discuțiile vor continua pentru ca eliminările celor vinovați de a fi pătat prestigiul scriitoricesc să aducă o justă reparație culturii românești ultragiutate”.

Comemorarea lui Eminescu

„Comitetul pentru ridicarea unui monument lui Eminescu, fondat de profesorul Iorga în 1939, va sărbători pe genialul poet, miercuri 8 noiembrie, în sala «Ligii Culturale», la ora 11.

Se vor recita de artiștii Teatrului Municipal, din capodoperele eminesciene.

O conferință asupra poetului va fi ținută de poetul Horia Furtună”.

11 noiembrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 52), Ion Călugăru semnează *Despre poziția unei reviste de cultură*, în care critică „Viața românească” la reparație, pentru alegerea colaboratorilor.

• În „Victoria” (an. I, nr. 19), apare articolul nesemnăat *Gellu Naum*, în care este criticată „enormitatea” imaginilor poetice.

12 noiembrie

• În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 2), Ion Caraion semnează profilul *Maxim Gorki*. Relaționarea dintre viață și operă în sensul determinismului biografic și social răzbate din întreg eseul. Caraion subliniază că Gorki „iubea proletariatul conștient, muncitor, demn, acel proletariat care știe că are de îndeplinit un rol în stat”.

• În „Scânteia tineretului” se publică poezie care dovedește implicare în viața socială, ca de exemplu, *Reșița* de Victor Torinopol.

• În „Curierul” (an. I, nr.), Em. C. Grigoraș semnează *Eminescu pamfletar*, evidențiind publicistica politică a poetului.

13 noiembrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 54), Victor Ilin semnează articolul *Trădarea cărturarilor*, în care faimoasa sintagmă este investită cu sensul opus aceluia pe care i-l acordă Julien Benda în *La trahison des clères* – „trădători” sunt scriitorii care refuzau să se implice în politică:

„[...]această trădare a cărturarilor, astăzi, are alt înțeles decât cel pe care l-a dat odinioară un intelectual francez. Astăzi, a trăda, înseamnă a nu lupta cu mijloacele pe care le-a dat cultura, pentru triumful revendicărilor de viață ale poporului tău.

(...) Cărturarii noștri trebuie să înțeleagă, că nu sunt niște personaje de lux sau niște acrobați ai ideilor. Ei nu pot fi decât niște muncitori intelectuali, încadrați în marea colectivitate creatoare a muncii.

Pe șantierul uriaș al istoriei care se face nu pe hârtie și în saloane, ci în uzine, pe ogoare și pe câmpiile însângerate ale războiului antifascist, alături de soldați, de muncitori, de țărani, cot la cot cu cei ce se jertesc în lupta pentru strivirea fiarei hitleriste și pentru zorii lumii noi, intelectualii au locul lor de frunte.

Pe șantierul muncii constructive, în lupta pentru salvarea Patriei, cu armele și cu uneltele lor, cărturarii noștri vor trebui să fie ceea ce cărturarii și artiștii Uniunii Sovietice au fost și sunt pentru glorioasa lor Patrie: «INGINERII SUFLETULUI»⁴

• În „Scânteia”, într-o notă nesemnată apare informația despre *Scriitorii democrați integrați în SSR*, implicând și procesul de epurare:

„(...) Primii zece scriitori, a căror prezență în rândurile confrăților de breaslă va înlocui cu prisosință locul rămas gol prin eliminarea vinovaților, sunt, în ordine alfabetică: Maria Banuș, Ury Benador, Geo Bogza, G. Călinescu, Ion Călugăru, Al. Mironescu, Miron Paraschivescu, Ion Pas, Al. Rosetti și Tudor Teodorescu-Braniște.

În același timp, Comitetul «Societății Scriitorilor Români» a hotărât să renunțe la lista membrilor de onoare, întrucât printre aceștia se aflau nume dezonorante pentru prestigiul Societății.

În viitoarea ședință, operația de purificare a Societății va fi continuată”.

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 60), la rubrica „Cronica literară”, Șerban Cioculescu semnează articolul în notă pamfletară *Un criteriu perimat: duioșia*, împotriva lui I. Al. Brătescu-Voinești (vezi Anexa).

• În „Curierul” (an. I, nr. 56), Camil Baltazar semnează o cronică pozitivă la volumul de poeme *Ani de fum* de Zaharia Stancu, apărut la Editura Prometeu.

14 noiembrie

• Reapare la București cotidianul *Jurnalul de dimineață* (an. VI, nr. 1) care durează până în 1945. Are rubrică de interviuri „Post-restante” (Tudor Mușatescu), cronică teatrală (Vasile Timuș), cronică plastică (Tache Soroceanu), Cronică concertelor (Virgil Gheorghiu). Alți colaboratori: T. Arghezi, Sorana Gurian, G. Galaction, M. Sebastian și Mihail Sadoveanu, care aici își începe campania ziaristică în favoarea noii puteri.

• În „Scânteia” (an. I, nr. 55), Ion Călugăru scrie *Despre o revistă și un personaj de cultură*, referindu-se la „Revista Fundațiilor Regale” și criticând pe Tzigara-Samurcaș și Rădulescu Motru.

• În „Victoria” (an. I, nr. 21), Dan Petrașincu scrie despre *Participarea directă a scriitorilor*, în primul rând la Platforma Frontului Național Democratic din România, și apoi, prin renunțarea la „artă pură”, „la lupta pentru luminarea poporului”.

• În „România liberă” (an. II, nr. 91), Paul Georgescu semnează *Țăranii și cultura*.

• În „Libertatea” (an. I, nr. 79), M. Bărbulescu semnează *Difuziunea culturii*.

15 noiembrie

• În „Victoria” (an. I, nr. 22), Radu Boureanu semnează articolul *Libertatea presei și „funcționarismul”*, în care adună majoritate temelor privind cultura vehiculate în presa de stânga: condiția scriitorului și a gazetarului, epurările, participarea scriitorilor și gazetarilor la lupta pentru asanarea vieții sociale etc.

• În „Victoria”, Horia Liman semnează articolul *De ce se face epurația presei* și îl „demască” pe Horia Stamatu, care, prin anii 1937–1938, scrisese în oficiosul legionar „Buna vestire” că Thomas Mann este „cel mai scârbos jidan din Europa”.

16 noiembrie

• În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 63), Eugen Jebeleanu publică un interviu *Cu d. prof. Al. Rosetti despre orientarea culturii românești*, unde se apreciază că „scriitorii trebuie să rupă cu trecutul” și cultura să fie pusă „în slujba maselor”.

• În „Tribuna poporului”, Geo Dumitrescu semnează articolul violent *Epurație la SSR*:

„(...) Prima măsură luată era firesc să fie îndepărtarea celor ce înjoseau, prin activitatea lor necurată și rătăcită, demnitatea unei tagme în care mulțimile își află din ce în ce mai mult resortul unor bucurii alese, indispensabile. SSR-ul a procedat așadar la excluderea din sânul său – comunicată acum câteva zile – a unei prime serii de netrebniți trădători și afaceriști: Brătescu-Voinești, autorul acelei literaturi lăcrimoase de cumplite cruzimi refulate, de sfâșieri sadice conținute (amintiți-vă *Puiul*, *Privighetoarea*, etc.), cunoscutul susținător al Nemților și al «mareșalului» funest, N.I. Herescu, odiosul «nene» al scriitorilor de dreapta, această nulitate enormă care și-a câștigat și calenda universitară și preșidenția la SSR prin intrigă, nedreptate și sărut-mâna, Nichifor Crainic, Bădăuță, Seișanu, Hodoș, Dem. Teodorescu, Sextil Pușcariu, trădători și uzurpatori de rând, oameni ai Nemților și ai tuturor năpastelor din țară, oportuniști, vânători de situații și onoruri, cea mai mare parte dintre ei lipsiți de orice valoare literară, Radu Gyr, comandant legionar care și-a întrebuițat bruma de talent, – în stihuri mieroase, în cântece exaltate – pentru îndemnuri la ucidere și dușmănie, pentru deformarea și aprinderea minților tinere. Ion Sân Giorgiu, trădător în slujba lui Killinger, care a insultat armata română, armata propriei sale patrii – toți aceștia au fost excluși pe bună dreptate din rândurile scriitorilor români, asupra cărora au svârilit nemeritata umbră a fărădelegilor lor.

În schimb, au fost invitați ca membri noi o seamă de oameni de valoare, care au găsit nedemn să ceară până acum înscrierea într-o societate atât de putredă și strâmbă, atât de necinstită și îndepărtată de problemele culturii, ale scriitorului, ale neamului. D. Ion Pas, d. prof. Al. Rosetti, d. Ion Călugăru, d. Teodorescu-Braniște, d-na Maria Banuș, d. Geo Bogza, d. Miron Radu Paraschivescu, d. Al. Mironescu și alții au fost chemați în primul lot la SSR.

Sunt încă foarte mulți membri care necinstesc prestigiul societății și mai cu seamă bunele și noile ei intenții. Se mai găsește acolo Nicolae Roșu, acest «ideology» fascist, se mai găsește Romulus Dianu, dictatorul de la cenzură care tresărea de mânie în fața fiecărui vers tânăr cu nostalgii de libertate și insinuări pacifiste, care a denunțat Siguranței și a trimis în pușcării mulți nevinovați. Mai sunt la SSR și trâmbițașul de la «Porunca vremii», Vasile Militaru, nazist feroce și D. Murărașu și Ion Marin Sadoveanu și Gregorian și până chiar și onor miniștrii Petrovici și Marcu. E de așteptat ca toți aceștia și alții încă (Carianopol, Ladmiss Andreescu, etc., etc.) să fie dați afară, pentru a se primumi atmosfera.

Cultura românească așteptă să fie reabilitată. Societatea Scriitorilor să știe că încrederea mulțimilor cititoare, dar și reproșul mut al celor rămase în ignoranță și analfabetism, i se adresează aproape exclusiv. Să lucreze așadar pe linia începută, cu însuflețire și hotărâre”.

• În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 3), cu supratitlul *Culturale, artistice și literare*, se prezintă reapariția „Vieții românești” și e citat un fragment din articolul lui M. Ralea:

„Tot ce triumfă acum face parte din crezurile noastre. Ca și altădată ne alăturăm luptei dusă de toți acei care voiesc omenie, dreptate, libertate. Perspectivele deschise la 23 august trebuiesc consolidate. Ele se cer cucerite definitiv, mai ales, în domeniul spiritual. Le vom cere mereu în literatură, în artă, în filosofie, în modul de a gândi al fiecăruia. Trebuie să creăm, în locul stupidelor dogme obscurantiste, iluminare umanitară. Va trebui să schimbăm până în adâncuri structura concepțiilor noastre îmbuibate de superstiții primitive și prejudecăți retrograde”.

17 noiembrie

• În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 5), F. Aderca semnează *Întâia scrisoare d-lui Victor Eftimiu*, acuzând excesul traducerilor în dauna literaturii originale.

- În „Jurnalul de dimineață”, apare informația despre **Alți scriitori colaboraționiști de la SSR**:

„În ședința de ieri a Comitetului SSR ținută sub președinția d-lui Victor Eftimiu, cercetându-se activitatea politică și culturală a acelora dintre membrii societății care au activat în favoarea Axei, manifestându-se – în mod public – ca partizani ai acțiunilor ce au dus la dezastrul țării, s-a hotărât excluderea vinovaților din rândurile SSR-ului. Iată lista lor: Ion Petrovici, Al. Marcu, Ion Marin Sadoveanu, Romulus Dianu, Nicolae Roșu, George Gregorian, Virgil Carianopol, Ladmis Andreescu, Al. Acșinteanu, Pan M. Vizirescu, D. Murărașu, Ion Foti, Vasile Militaru, precum și N. Batzaria, Gh. D. Mugur, I. Al. Bran Jemeny, Menny Toneghin, Const. Răuleț.

S-a hotărât și suspendarea a 46 de membri cărora li s-a acordat dreptul să-și justifice acțiunea lor trecută sau să-și precizeze atitudinea față de noua îndrumare a țării”.

18 noiembrie

- Academia Română sărbătorește în ședință publică patru decenii de activitate a lui Mihail Sadoveanu. Tudor Vianu, membru corespondent, face o comunicare privind activitatea marelui prozator.

- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 73), pamfletul violent **Impresii despre Nae Ionescu** ocupă tot spațiul rubricii „Perna cu ace”, caricaturizând personalitatea profesorului: „Nici abil, nici învățat, nici inteligent», «ros de invidie, măcinat de neputință și izbit cu toată furia de talazurile blestemate ale unui orgoliu ce-i devenise cu atât mai împovărat cu cât își contempla mai lămurit câmpia netedă și întinsă, talerul strălucitor al mediocrității sale», «Acesta era Nae Ionescu mitul unei generații de imbecili»”.

19 noiembrie

- În „Democrația” (an. I, nr. 7), Camil Baltazar semnează **Scriitorul în fața poporului**, cu o atitudine moderată în privința „turnului de fildeș”:

- În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 7), Tudor Theodorescu-Braniște semnează articolul **Un om**, în care îl omagiază pe Mihail Sadoveanu, a doua zi după sărbătorirea la Academia Română, în parte și prin opoziție cu Liviu Rebreanu, care „a girat, cu prestigiul lui, propaganda lui Killinger în România”.

20 noiembrie

- În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 3), la rubrica „Note”, se anunță un **Concurs de poezie**, cu implicație social-politică atât în privința tematică, cât și a situației autorului:

„Începând cu acest număr, «SCÂNTEIA TINERETULUI», organizează un concurs pentru cea mai bună poezie – de preferință pentru cel mai bun Marș al Tineretului Democrat – care se va trimite la redacție pe cale organizatorică sau prin poștă, până la 1 decembrie crt. (...) La premiere vor fi preferați tinerii muncitori, studenți și elevi care debutează în literatură (...)”.

În paginile aceluiași număr este prezentată critic reparația „Vieții românești”:

„Căci primul număr din noua serie a «VIEȚII ROMÂNEȘTI» e supraîncărcat de considerații, de articole sau de poeme scrise după toate regulile unui estetism decadent și iscalite de d-nii Demostene Botez, Florian Nicolau, Ion Biberi, Paul Zotta, Sanda Movilă, etc.

E drept excepție face d. director D. I. Suchianu, care publică nici mai mult nici mai puțin decât o **Introducere la studiul morții**. Colaborarea d-lui Suchianu – departe de a mai servi estetica sau de a mai dovedi că VIAȚA ROMÂNEASCĂ, după cum se exprimă d. Ralea, «a fost refugiul publiciștilor de stânga» – amintește alte studii despre moarte. Cu o singură deosebire: acelea erau scrise de membrii unei doctrine care ducea la moartea poporului român.

«VIAȚA ROMÂNEASCĂ» are obligația să fie mai omogenă, mai atentă și mai sinceră. De vreme ce Nr. 2 încă n-a apărut, redactorii revistei mai au încă timp să supravegheze materialul și să coordoneze atitudinile”.

- În același număr al „Scânteii tineretului”, implicându-se în realitatea imediată, Ion Caraion scrie despre **Exodul tăranilor către orașe**, și propune „exproprierea moșiilor” fiindcă moșierii „nu înțeleg necesitățile momentului”, iar Paul Georgescu despre **Diversiunea rasistă**, din perspectivă politică.

- În „Scânteia tineretului”, Sergiu Filerot publică *Tipografie*, poezie răspunzând cerințelor oficiale.
- În „Universul” (nr. 315), Dan Bălțeanu semnează articolul *Mihail Sadoveanu*, elogiindu-l pe prozator la aniversarea a 40 de ani de activitate literară.
- În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 9) apare articolul nesemnat *Activitatea culturală în Uniunea Sovietică*, în care este elogiât modelul uriașei activități culturale pe care nu a oprit-o nici chiar războiul.

21 noiembrie

- În „Victoria” (an. I, nr. 27), Al. Piru semnează articolul *SSR se purifică*, în care încearcă să demonstreze, în favoarea epurărilor, că cei excluși din SSR nu sunt scriitori autentici, nu au dat opere de valoare, iar scrierile lor nu justifică statutul de scriitor și locul lor în SSR:

„Ziarele au anunțat că după eliminarea a zece «scriitori» din SSR, comitetul a mai micșorat numărul membrilor societății cu încă optsprezece, pentru știuta lor activitate politică și «culturală». Nu avem decât să aprobăm măsura luată. Un lucru însă. Publicul aflând numele celor îndepărtați poate să-și facă cine știe ce idei despre activitatea lor. Bieții scriitori! – vor zice unii – li s-a împlinit și lor termenul. De aceea e bine să se știe în primul rând (și acesta era un motiv tot atât de puternic de epurație) că înșii în chestiune nu sunt scriitori. Faptul de a fi scris unul, două volume, faptul de a fi fost înșcriși în societate, nu e suficient pentru a fi trecuți printre scriitori. D-nii Ion Petrovici și Alexandru Marcu au profitat de faptul de a fi miniștri și au intrat în SSR. Tot fiindcă era ministru (și profesor universitar), d. Ion Petrovici și-a publicat în edituri de stat (Casa școalelor, Editura Fundației) diverse lucrări. La Teatrul Național s-a interpretat o ridiculă fantezie a sa, scrisă în adolescență, *O sărutare*. Lumea a fost indusă în eroare, niște copilării fiind prezentate ca emblemă. Mulți credeau că Petrovici este un filosof pentru că era profesor. El însuși a pus la cale o istorie a filosofiei moderne pentru a i se face un capitol. Ba socotindu-se și literat a comandat, în același scop, o istorie a literaturii române. Omul se pune sub prestigiul lui Maiorescu căruia-i fusese elev, dar lipsit de cel mai elementar bun simț literar își descoperea o ascendență în poetul Th. Șerbănescu, povestind cu o secretă îngâmfare norocul de a fi învins pe tuberculosul Cerna într-o afacere de amor, întrucât era «băiat de familie».

Nu e scriitor de asemeni Alexandru Marcu, autor de compilații italo-române pe hârtie de lux cu fotografii în culori. Traducerea *Divinei Commedia*, în proză, e o simplă juxtă pentru studenți, cu care desigur profesorul a făcut parale.

Dar Nicolae Roșu? Un emul al lui Cuza, Crainic, Șeicaru și al altor «patrioți», furibund antisemit în stare a scrie o *Dialectică a naționalismului*. De aceeași teapă era și Romulus Dianu, care într-un roman ne povestea – dovadă de seriozitate! – ce fac turcii cu caprele, noaptea, la Ada-Kaleh. Cu ani în urmă, Virgil Carianopol avusese onoarea să-și anunțe singur, într-un vers, ieșirea definitivă din minți. El fu totuși încorporat în SSR. La fel s-a întâmplat cu George Bruciu supranumit și Gregorian, zis și «boxeurul», ce s-a autodefinit bine prin versul: «Sunt un animal, un sinistru animal», etc. Din SSR a mai făcut parte și Ladmiss Andreescu, pretins reporter aviator, autor de volume propagandistice contra URSS; Dumitru Murărașu, publicist fără niciun talent, care a martirizat pe Eminescu declarându-l rasist într-un studiu imund; Vasile Militaru, fabulist trivial, legionar și vânător de afșe cu «Eroii de la Stalingrad»; Meny Toneghin, pornograf punând fecioarele bucureștene la licitație; venerabilul N. Batzaria (Moș Nae), bătrânul «june turc», părintele spiritual al lui Haplea, insipidul romancier Gh. Acsinteanu, precum și Ion Foti, Gh.D. Mugur, I. Al. Bran Lemeny, a căror prezență în societate nu ne-o putem explica în niciun fel.

Alți patruzeci și șase de «scriitori», au primit dreptul de a-și justifica «activitatea lor trecută». Activitatea politică, desigur, căci de cea literară nu poate fi vorba la un număr atât de mare de membri. Nu?”

23 noiembrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 63), Ion Călugăru semnează *Despre un bazar de cultură*, în care scrie despre „Revista Fundațiilor Regale” din octombrie și critică nota lui Dim. Gusti despre Liviu Rebreanu.

• În „Victoria” (an. I, nr. 29), la rubrica „Eporație la SSR”, Ion Caraion semnează pamfletul **I. Al. Brătescu-Voinești**, în care încearcă să motiveze excluderea scriitorului din societate, acuzând simpatiile hitleriste, antisemitismul și antisovietismul scriitorului:

„(...) Societatea Scriitorilor Români însă l-a exclus din rândul membrilor ei, înfăptuind astfel un act de profundă onestitate.

E cazul ca I. Al. Brătescu-Voinești să fie exclus însă și din Academia Română, iar odată cu el să fie excluși Nichifor Crainic și Ion Petrovici.

Totodată, Ministerului Educației Naționale îi revine sarcina deosebită de-a interzice să mai figureze în programa analitică scriitorii-trădători eliminați din casa SSR-ului.

Pentru că în rândurile tineretului secundar și universitar nu mai au voie să circule cărțile unor oameni morți la 23 August. În locul lor să fie studiate operele adevăraților scriitori democrați și operele scriitorilor tineri, pe care elevii și studenții noștri, – chiar atunci când au terminat școala – n-ajung să-i cunoască”.

• În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 10), apare interviul **O oră cu d. Mihail Sadoveanu**, ale cărui subtitluri indică aderența la problematica epocii: „Marele prozator despre problema țărănească și exproprierea. – Examenul măreț al Uniunii Republicilor Sovietice. – Relațiile cu marea vecină de la Răsărit”.

24 noiembrie

• În „Universul” (nr. 318) apare **Noua lege a epurației**, privind fascismul, hitlerismul, legionarismul, pe cei care au propagat idei împotriva principiilor democratice și pe cei care au comis presiuni, acte de teroare, schingiuri și moarte.

• În „Victoria” (an. I, nr. 20), la rubrica „Eporație la SSR”, d. Medreanu semnează articolul în notă pamfletar-demascatoare **Nichifor Crainic**, acuzând atât reacționarismul lui Crainic, ca „prieten al hitlerismului și fascismului”, cât și „gândirismul, citadelă reacționară, publicație șovinistă și fascistă, cu simpatii declarate pentru Garda de Fier și țelurile ei”.

25 noiembrie

• În „Democrația”, N. Rondell semnează **Ion Caraion, jos masca. Un „arhanghel” anacronic**, „demascare” a oportunistului lui Caraion, care făcuse mai înainte în câteva poezii, apologia legionarilor:

„(...) și cum spuneam, în acel an de glorie a «sfintei tinerețe», a apărut în orașul amintit (Buzău – n.n.) placheta a II-a din *Zarathustra*. După talent și după importanță, primul semnează Ion Caraion, poezia, epitaf de slavă: *Drumul robilor* din care desprindem ca mostră de carte de vizită, ultimele două strofe plângărețe:

Străvezie liniște de-aramă / Nicadorii calcă peste vreme / Nu mai este nimeni să ne cheme / Răstignirea-n brațele de mamă. // Au rămas tăcerile piroane / Inima-i bolnavă de dreptăți / C-au murit ast-noapte în cetăți / patruzeci de-arhangheli, Căpitane...

Și acest al patruzeci și unulea arhanghel ieri militant, azi răzvrătit și anacronic, s-a urcat – suflet apostat, – până la tribună. Semnează necroloage pentru vii și învieri pentru morți; înregistrează în ospitalierul «Orizont» crucile proaspeților decedați, refuzând să se încoloneze – măcar ca încheietor – cu vechii lui camarazi de șantier.

(...) Pentru tot ce a mai scris, a blestemat și înălțat, pentru că a știut să se mintă pe el însuși, un sfat, suntem obligați să dăm poetului versat în mercantilism: înainte de toate, o terapeutică a conștiinței. Și de aici decența.

Găzduitorii să fie vigilenți și să nu caute huliganii departe de ei”.

• În „Victoria” (an. I, nr. 31), Paul Scorțeanu semnează **Aspecte din viața trecută și prezentă a SSR**, cu subtitlul **De la Ion Petrovici la Vasile Militaru și de la G. Călinescu la Geo Bogza**.

26 noiembrie

• În „Victoria” (an. I, nr. 32), Sergiu Filerot semnează **Declinul artei „savante”**. Termeni cheie: *marea masă a poporului, misiunea educatoare, realitatea imediată*.

„Întâlnim deseori manifestări artistice superintelectualizate, interiorizate, ermetice etc., pentru a căror interpretare trebuie să ne procurăm mai întâi cheia masivă și rară a inițierii și să avem, în plus, abnegația și curajul de a ne hazarda printre sinuozitățile întunecoase ale acelor gândiri.

(...) Astăzi suntem de acord că rolul covârșitor în viață sub toate aspectele ei, trebuie să-l aibă și îl are poporul. Orice manifestare trebuie să fie și va fi dependentă de el. În artă chiar, ca obiect de preocupare, omul de jos are întâietate. Dacă în dictatură el este un element manevrabil după bunul plac al stăpânirii, în democrație el se impune ca o forță ce ia parte activă la conducerea destinului său și ale Statului.

Și, pornind de la constatarea sinceră că marea masă a poporului nu posedă studii socotite în ani de liceu și nici dicționare sau chei misterioase pentru tâlmăcirea ermetismelor, conștient de misiunea educatoare a sa, exponentul artei trebuie să-și servească clasa socială din care a ieșit și al cărei reprezentant este, elaborând și oferindu-i, sinceră, clară și pe înțelesul ei, literatură inspirată din realitatea imediată.

(...) Poporul va fi cel mai bun critic al operelor produse de către creatorii ieșiți din el, pentru el. (...) Un ermetism, fie estetic, superestetic sau oricum ar fi el, nu poate decât să dăuneze. Lăsând falsa impresie a unui stadiu înaintat de cultură, inteligență, perspicacitate, întoarce spatele unor realități desigur rușinoase. Trebuie evitată așadar lipsa unui conținut amplu, concret, tangibil, necesar unui popor necultivat, vină care desigur că nu este a lui.

Prin neputința de a fi inteligibilă mării mase, această artă ermetică sau încercarea estetizantă este sortită astăzi izolării, artificului. Va fi o artă savantă inaccesibilă marelui public, dornic să i se ofere o artă populară care să i se adreseze întregii sensibilități a lui, prin sinceritatea, spontaneitatea și vigoarea naturală pe care trebuie să o aibă”.

• În „Victoria”, G. Mărgărit semnează, la rubrica „Epuzație la SSR”, pamfletul *N. I. Herescu*, justificând excluderea fostului președinte al SSR.

27 noiembrie

• În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 14), se aduce *Omagiu lui Nicolae Iorga*, sub semnătura lui Mihail Sadoveanu, Const. Titel Petrescu, Eugen Crăciun, dr. N. Lupu, etc.

• În „Victoria” (an. I, nr. 33), la rubrica „Epuzație la SSR”, G. Mărgărit semnează pamfletul *Ion Petrovici*, aplaudând excluderea lui din SSR.

• În „Victoria”, începe să se publice poezie după rețeta oficială: având mesaj social-politic și pe înțelesul maselor largi. Astfel este *Noi învârtim creionul, securea*, de Ben Corlaci:

„Du-te dracului, ciocoi afurisit / cu rânjetul tău de aur și de platină; / astăzi, țâșnite din pământul mustos, / rădăcinile noastre se clatină / unduios, ca o holdă cu miros de seacă – / palmele noastre modelează omul neîntâlnit / în cuvintele cu care ne promiteai pâine / și ne făceai de ocară. // Îngroapă-ți obraji în pulberea tuturor banilor / și lasă-ne nouă pământul aromat a sudoare, / să-l frământăm în pumnii iluminați și-n picioare, / pentru bucatele calde ca prânzul muncit / al sărmanilor mângâiați cu crengi, / culcați sub cer și hrăniți cu borș împuțit. // Munca e numai a noastră și putem / să ne facem plugari, / pădurari, / învățători sau lucrători în uzină – / și, tot pe atâta de bine, să scriem un poem, / despre iubirea de oameni și despre lumină / (lumina și omul, pe care ni le-ai furat, / ca stăpân ce erai, / deși niciodată nimeni nu te-a chemat). // Noi învârtim creionul, securea, / așa cum pământul uscat sughe, după secetă, ploile; / ni s-a acrit de nesomn și de toate nevoile, / în frig am stat destul, ca niște câini rebegiți și de – aiurea – / am vrea să pricepi, că și nouă ne-a ieșit soarele / și că, de astăzi, ne-mpreunăm sub el, cu ogoarele”.

• În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 34), la rubrica „Poeți luptători în literatura română” este prezentat, fără semnătură, *Cezar Bolliac*, care „ocupă un loc de mare cinste, fiind și unul din primii deschizători de drumuri. Tineretul democrat al generației actuale și al generațiilor viitoare îl vor judeca din acest punct de vedere, înainte de a face apeluri la estetică”.

• În „Scânteia tineretului” semnează versuri în spiritul epocii Mihnea Gheorghiu (*„Politicii”...*) și A. Gheorghiu-Pogonești (*Pe schelă*).

30 noiembrie

• În „Scena” (an. I, nr. 25), apare materialul *Epurarea printre fasciștii Operei se va face după începerea stagiunii*, cu subtitlul explicativ *Declarațiile d-lui Victor Eftimiu în legătură cu această chestiune*:

„(...) Pentru ca deschiderea stagiunii să nu sufere niciun fel de obstacole, pentru o perfectă desfășurare a tuturor posibilităților artistice, d. Victor Eftimiu a hotărât ca nicio măsură de epurare în personalul Operei Române să nu fie făcută deocamdată. Directorul general al teatrelor e de părere că izgonirea legionarilor și pronaziștilor, va fi făcută în primul rând în compartimentele politice, de către guvern, și apoi va veni rândul elementelor, de mai mică importanță, din teatru. (...) Așa stând lucrurile niciunul din actorii-legionari ai Operei nu a fost încă demis. Repetițiile decurg febril, întrucât stagiunea se deschide la 8 octombrie cu *Papură Împărat*. Dar, nu este vorba decât de un scurt răgaz, de o mică amânare. Epurarea trebuie să se facă și se va face. Vor fi scoase toate elementele reacționare, și se va instaura la Opera Română un regim în care să domnească primatul artistic”.

*

DECEMBRIE**1 decembrie**

• Apare la București, revista „Răspântia”, care durează până în februarie 1947, sub direcția lui I. Duda. Publicația se ocupă de problemele comunității evreiești din România, de trecutul ei cultural, politic, social, religios, în articole semnate de Z. Leon, Barbu Lăzăreanu, Arnold Dagoni, I. Sachter, K. Hahn, Marius Mircu etc. Redacția susține regimul instaurat în august 1944 și incriminează vechile partide politice. Se publică literatură, comentarii, traduceri cele mai multe din scriitorii evrei (Șalom Alehem, Isaia Horowitz, Rache Koru etc.) în transpunerea lui Emil Dorian. Articolul-program, *De ce suntem nerăbdători*, semnat de Leopold Filderman, are în vedere suferințele îndurate de evrei.

În articolul *Suferințele scriitorului român* I. Ludo acuză scriitorii români care au promovat sau au tolerat antisemitismul:

„(...) Cum se numesc scriitorii aceia care au ridicat glasul lor împotriva regimului de opresiune rasistă – și în primul rând, împotriva izgonirii colegilor evrei din breaslă? Cum se numesc scriitorii care, din această pricină – să fim clari: *din această pricină* – și nu din pricini politice cu totul altele decât cele în legătură cu legiferările antisemite – care din această pricină, zic, ar fi fugit în străinătate, sau ar fi fost internați în lagăre? (...)

Asta-i tot ce am vrea să știm, ca să-i cunoaștem pe scriitorii – pe cei care au dreptul să-și zică astfel – ca să le popularizăm numele – și odată cu el opera lor. Opera lor antirasistă”.

• În „Victoria” (an. I, nr. 36), Dan Faur semnează pamfletul violent *N. Batzaria – Moș Nae*, în scop declarat „demascator”. Capete de acuzare: și-a însușit „moșioara «Universului Copiilor»” și a transformat-o în „monitor al reacțiunii celei mai înverșunate”, „a proslăvit «războiul sfânt»” etc.

2 decembrie

• În „Victoria” (an. I, nr. 37) se publică articolul *Suprarealist în 1944!* semnat cu pseudonimul Ulysse, în care este criticat volumul lui Gellu Naum, *Culoarul somnului*. Reproșându-i autorului apolitismul, detașarea de mizeria maselor și de istorie, „Ulysse” (Arșavir Acterian?) pune în paralel imaginile realității social-istorice cu acelea din poezia lui Gellu Naum și îi recomandă modelul poezilor sovietici:

„(...) Pe câmpuri de luptă putrezesc – neștiute – cadavre ale unor foști oameni; în beciuri de închisori, în ghetouri, în lagăre au zăcut frați și părinți de-ai noștri, au murit copii și mame ucise; există case unde nu mai intră pâinea; există trupuri din care a fugit sănătatea; ies din uzine obraji îmbrăcați în oftică, se chinuie, jupuindu-și pielea, oamenii satelor noastre atinși de pelagră. Cum mai poți fi suprarealist, d-le Naum? Și cum mai poți fi atât de calm încât – continuând arta dumitale, moștenită de la André Breton, Paul Eluard Aragon și ceilalți – să scrii despre femeile elastice (despre femeile de sticlă, de cristal de ceară sau de orice alt material vrea imaginația dumitale), în loc să scrii

despre picioarele crăpate, despre pieptul stors de lapte, despre mâinile roase la spălatul rufelor sau negre de păcura motorului sau bătăturile de coada slinoasă, tăcută, inestetică a sapei?

D-ta cânti nici mai mult nici mai puțin decât „melancoliile orificiilor” unei femei care, chiar dacă îți e iubită, merită mai puțin decât atâta. Alte subiecte nu mai existau?(...)

Dacă totuși mai nutrești dragostea unei poezii noi, atunci scrie poezia tuturor, așa cum au scris-o poeții sovietici. Dacă totuși mai vrei să mai tipărești o carte, tipărește una care s-o reabiliteze pe aceasta. Talentul dumitale cheltuie-l pentru toți. Vei avea o dublă bucurie: de poet și de cetățean”.

• În „Academia”, la rubrica „De la dreapta la stânga” N. Rondell revine asupra cameleonismului lui Ion Caraion prin pamfletul *Ion Caraion sau Despre tupeu*, cu subtitlul explicativ *De la „Falanga” la „Victoria”, „Tribuna Poporului” și „Orizont”*:

„(...) Sunt puțini amanții ideologiilor, dar Caraion se poate mândri că face parte dintre aceștia. Prizonier al mulțumirilor imediate, refuzând încăpățânat orice faliment, «arhanghelul» nostru cel de-al patruzeci și unulea în «cetate», cuprins delirant în slava actualului, trânteste arțagos, după măsuri cântărite perspicace, în clape deșurubate. Circumstant, dar mai ales circumspect, Caraion e un exemplu din cele multe circumscrise de Caragiale prin: «Combate bine». Insurgent intrepid, isonar la orice oră, profesant în orice materie, filotim și cupid atâta vreme – azi damnat. Scriitorul piruetic, mentoraș prozelit, pilotând din mocirlă în lumină, oricând gata la reîntoarceri, după cum arată busola. Diletant mereu «în formă», dar se pronunță după dirijori, în spatele dezgustătoarelor etichete regizate”.

3 decembrie

• În „Democrația” (an. I, nr. 9), Mioara Gorea semnează articolul *Poezii lirici în slujba societății*, în care pledează pentru „poezia socială”, după model sovietic.

• În „Democrația”, Radu Petre semnează articolul „demascator” *Nichifor Crainic*:

• În „Victoria” (an. I, nr. 38), G. Mărgărit semnează pamfletul *Nicolae Roșu*, o „demascare” și o justificare a excluderii scriitorului din SSR.

• În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 5, 3–4 decembrie), Mihnea Gheorghiu semnează articolul *Voltaire*, scris cu prilejul unui sfert de mileniu de la nașterea acestuia, căutând – așa cum se întâmpla frecvent în presa vremii – modelul anticipativ: Voltaire ar fi presimțit democrația și revoluția, dar nu a izbutit să se identifice cu poporul; el este însă considerat un precursor fiindcă filosofia lui are „laturi profund materialiste: morale, politice, economia sa politică exprimă nevoia progresului social, întemeiat pe reforma vieții prezente”.

5 decembrie

• În „Victoria” (an. I, nr. 39), la rubrica „Epurație la SSR” apare pamfletul „demascator” *Radu Gyr*, semnat L. Alfandari (pseudonim), care îi reproșa poetului legionarismul, justificând astfel excluderea din SSR:

„(...) Radu Demetrescu Gyr se lăfăise pe cheiurile Dâmboviței în cămașă verde, cu pistolul în brâu, pornit pe huiduieli, să spargă capete și geamuri. A înlocuit condeiul cu pistolul, a preferat ispitei cărții, bolovanul. Căci bolovanul era mai concret ca volum și oferea mai multe satisfacții.

În acel timp se jefuia, se asasina, se ruina și se compromitea țara. Radu Gyr, poetul sfinteii tinerețe legionare, încasa dividendele, participa la comisioanele ministerelor vândute hitlerismului, la cruciadele «antibolșevice», la loviturile istețe pentru realizarea unui „imperiu românesc”.

Colabora la «Porunca vremii», «Sfarmă-Piatră», «Prepoem», «Lucașfăarul», «Gândirea», «Universul literar», alături de altă simpatică asociație onorată de cămășile verzi: Ernest Bernea, Ladmiss, Andreescu, Toma Vlădescu, Mircea Eliade, Mircea Mateiescu, Constantin Noica, etc...etc...

Poetul imnului legionar, poetul *Cumuniilor uscate*, al *Poemelor de război* (desigur războiul «sfânt», patronat de svastica Mareșalului), director al Teatrelor, trăgea cu nădejde din pistoale, cocoțat pe acoperișul Naționalului; trăgea în armată, în zilele rămase moaște ale rebeliunii.

Și mai era Director la Radio-Difuziune, profesor universitar, gândirist, membru al cuibului de intelectuali, poeți, deștepți, etc., ai «Cronicar»-ului din Bucovina”.

6 decembrie

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 88), la rubrica „De la Apus la Răsărit”, semnată *ABC*, apare pamfletul *Despre demnitate*, împotriva lui Ion Barbu, fără ca acesta să fie numit, dar este ușor de recunoscut după detaliile biografice:

„(...) Există la București un om, se spune, foarte original. Poet misterios și știutor nevoie mare în științe abstracte, care permit omului să calculeze cu destulă precizie depărtarea dintre constelații cu toate că nu-l ajută să măsoare și să determine consecințele vorbelor și ale propriilor sale gesturi. Hărăzitul muzelor este, așadar, omul cifrelor. Ca înfățișare nu prezintă nimic excepțional, cu toate că uneori, privirea-i fascinantă te pune pe gânduri. Ei! dar toate acestea n-au însemnătate. Important este că în urmă cu câțiva ani, germanofil convins, antisemit declarat și fascist notoriu se agita printre oameni, prin cafelele și poate chiar prin universitate, încercând în fel și chip să defaime democrația, națiunile unite și orice idee de libertate, strigând cât îl ținea gura că irezistibila forță a armatelor germane va zdrobi iudeo-masoneria anglo-saxonă. Ba chiar, la un moment dat, cu prilejul unei tragedii jucată în piața teatrului național poetul matematician (cu limbaj cifrat adică...) patrula înarmat cu unul, două sau chiar mai multe pistoale. Nu l-am văzut în acele zile întunecate, dar am aflat despre ciudata-i ispravă. Dar nici aceasta nu constituie marea noastră uimire întrucât totdeauna l-am considerat capabil de multe și minunate lucruri. Iată însă că evenimentele de la 23 August punând capăt teroarei teutone, se ivește foarte delicata problemă a epurației, în presă, în universitate, în SSR etc.

Poetul cu pricina, autorul unui admirabil poem adresat providențialului Adolf Hitler, a «compus» o scrisoare pe care a adresat-o comitetului de conducere a SSR-ului. Epistola are scopul să arate că poetul ermetic își recunoaște greșeala, că face *mea culpa*, că admiră infinit armatele URSS-ului și că de acum înainte va fi om de treabă. Scrisoarea urma să fie dată publicității și cu această formalitate dificultatea era rezolvată.

Cum nu s-a gândit nimeni că omul minte, că joacă o farsă, că este un escroc sentimental și că la urma urmelor simpla apropiere de acest om lipsit de cea mai elementară demnitate compromite și degradează? În acest caz toți fasciștii și germanofili să iscălească în bloc o scrisoare de scuze că au atâțat la jaf și la omor și să fie iertați”.

7 decembrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 89), Alexandru Lăzăreanu semnează articolul *Intelectualul timpurilor noi*, despre locul și rolul intelectualului în societatea românească prin comparație cu situația din URSS. Autorul susține că scriitorii sunt purtătorii de cuvânt ai proletariatului și țărănimii; „turnul de fildeș” a fost „dărâmat de marile evenimente istorice: Revoluția din Octombrie 1917 și al Doilea Război Mondial.

• În „Victoria” (an. I, nr. 41), la rubrica „Epurație la SSR”, Sergiu Filerot semnează pamfletul *Alexandru Marcu*, o „demascare” cu scopul de a justifica excluderea acestuia din SSR.

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 89), la rubrica „De la Apus la Răsărit” semnată *ABC*, apare informația că „Tudor Vianu a fost numit director al Editurii «Fundațiilor Regele Mihai I»”.

9 decembrie

• În „România liberă” (an. II, nr. 113), Al. Rosetti semnează *Jocul de-a militantul*.

• În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 91), la rubrica „De la Apus la Răsărit”, sub semnătura *ABC*, se scrie despre *Câteva figuri dispărute*, text care surprinde întrucâtva atmosfera boemei culturale.

10 decembrie

• Apare la București, ziarul „*Veac nou*”, până în 1946 cu subtitlul **Organ săptămânal al Asociației Române pentru strângerea legăturilor cu URSS.**

De la numărul (2) 1946 are subtitlul **Revistă de cultură**, iar din 1980 – **Revistă editată de centrul Național pentru Promovarea Prieteniei și colaborării cu alte popoare**. Din comitetele de redacție fac parte M. Sadoveanu, Gala Galaction, N.D. Cocea, Ion Pas și Octav Livezeanu. Din 1974 apare lunar.

- În „Democrația” (an. I, nr. 10), la rubrica „Lumea de mâine”, Ion Biberi publică un interviu cu Tudor Vianu.

- În „Academia” (an. I, nr. 10), la rubrica „De la dreapta la stânga”, apare pamfletul *Ion Caraion sau despre tupeu* semnat N. Rondell și cu subtitlul explicativ *De la „Falanga” la „Victoria”, „Tribuna poporului” și „Orizont”*.

- În „Ultima oră” (an, nr. 71), Gr. Silvian comentează o conferință a lui G. Călinescu *Rasă, rasism și literatură* dezbătând problema de actualitate a situației evreilor, cu trimitere, în ultimă instanță, la literatură:

„[...] Și trecând în domeniul pur literar al problemei rasiale d. profesor Călinescu, se întreabă: care e situația unui neamestecat, a unui Evreu, de pildă, care scrie românește. Rămâne el în sfera specificului românesc? Eu cred că nu. Există o contopire cu nația prin aer, prin alimente, cum ar zice d. Sanielevici, prin geografie. Un Evreu din Moldova ca Fundoianu, cântând târguri moldovene populate cu Evrei, este de fapt un tradiționalist bucolic în spiritul celorlalți poeți români. El evocă vitele, căruțele, ploile, butoaiele, harbuzit locului, însă cu entuziasmul de natură al unei rase care n-a trăit în ea”.

11 decembrie

- În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 6), apare articolul nesemnat *O „generație” care a trădat*, în care plecând de la evenimentele de la 10 decembrie 1922, când, „un grup de studenți pornesc atacul direct asupra colegilor evrei” se înfierează legionarismul și fascismul, cu deosebire în privința orientării tineretului: „Falși pedagogi universitari, ca Paulescu și Nae Ionescu, se înhamă la trista muncă a întunecării minții tineretului și orientează acest tineret spre o formă de misticism neegalată în stupiditate de nici o altă mișcare fascistă de aiurea”.

- În „Scânteia tineretului”, la rubrica „Note” se dau informații despre Editura și Librăria *„Cartea rusă”*, factor important în mișcarea culturală în privința impunerii modelului sovietic.

- În „Curierul” (an, nr.), Em. Socor semnează *Epurăție* articol vehement constituind o pledoarie pentru înfăptuirea epurării (cu exemple din domeniul Radiodifuziunii) și ilustrând tensiunea în care funcționa cultura în etapa de începere a epurărilor. În aceeași publicație, apare nota nesemnată despre *Epurăție la Universitatea din București*. Printre cei îndepărtați din învățământ, conform „art. 2 din decretul-lege privitor la purificarea administrațiilor publice”, se numără: P.P. Panaitescu, Nichifor Crainic, I. Petrovici, Alexandru Marcu.

12 decembrie

- În „Victoria” (an. I, nr. 45), Dan Petrașincu semnează *Unde n-au dreptate idealistii noștri*, articol programatic pentru orientarea ideologică și politică a intelectualității. Autorul respinge „turnul de fildeș” și tradiția („permanențele”) și vizează necesitatea epurărilor în cultură.

13 decembrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 83), între materialele privind viața culturală a momentului (*Fasciștii din Ministerul Cultelor și Artelor* sau *Epurăție la Societatea artiștilor dramatici și lirici*) se află și nota nesemnată *Societatea Scriitorilor Români și epurăția*, care, considerând că „operațiile de curățire au rămas în mijlocul drumului”, îndeamnă la continuarea fermă a epurărilor și la înprospătarea Societății cu mai mulți „scriitori democrați”.

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 86) începe seria de anchete ale lui Dan Petrașincu *Unde merge literatura?*, cu subtitlul explicativ *Mare anchetă printre personalitățile noastre literare*, care durează până la 11 februarie 1945. Obiectul anchetei este, cum afirmă într-un preambul inițiatorul ei, *criza literaturii*. Interesant este că în acest moment ideile lovinesciene (preluate sub aspectul „luptei pentru democrație” și „împotriva obscurantismului”) sunt încă prețuite, iar criticul este citat ca o autoritate: „Iar în încheiere mă gândesc la un om care mi-ar fi oferit un răspuns copios și elegant, la

unul din marii critici ai acestei epoci tranzitorii – E. Lovinescu – care n-a apucat să vadă biruind democrația, aceea pentru care a fost mult hulit și mult a suferit. Astăzi, când obscuranțiștii, împotriva cărora a luptat patru decenii, nu mai există virtual pe piața literară, E. Lovinescu mi-ar fi spus că niciodată n-a încetat să creadă în adevăratele valori democratice, înlăuntrul cărora literatura și scriitorul respiră ca în elementul lor”.

Primii care răspund la întrebările acestei anchete sunt Tudor Vianu și Perpessicius (vezi Anexa).

• În „Victoria” (an. I, nr. 46) apare articolul *Pentru tânăra noastră literatură*, semnat Claudiu Terange, care consideră că „este normal și logic ca în scurt timp singurul curent literar să fie realismul” și îndeamnă la urmarea modelului sovietic:

„Noi nu avem nevoie de artiști maladivi, individualiști ca Nietzsche care s-a străduit să predice pe supra-omul. Noi avem nevoie de artiști sănătoși, plini de viață, cum sunt autorii sovietici care să ne dea modelul unui om sănătos, puternic; să ne arate adevăratul om”.

14 decembrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 84), Victor Ilin semnează articolul *În loc de cronică dramatică*, în care condamnă întoarcerea creatorilor spre trecut și cere înțelegerea și susținerea noilor orientări ale vieții sociale și culturale în teatru, cinematograf, roman, poezie și științe; prin urmare cere un teatru care să răspundă intereselor maselor, „un fel de voluntariat politic al teatrului, un fel de cruzime și pasiune înnoitoare și revoluționară”.

• În „Ardealul” (an. IV, nr. 50), Emil Giurgiuca semnează *Locul scriitorului*, în care vorbește despre considerația pe care societatea o datorează scriitorului.

15 decembrie

• În „Scânteia” (an. I, nr. 85) este anunțat proiectul *O antologie a poeziei sovietice*, la care lucrează Radu Boureanu, Emil Dorian, Eugen Jebeleanu și Cicerone Teodorescu, sub coordonarea lui Mihai Beniuc.

• În „Jurnalul de dimineață” (an. nr.), Alexandru Talex semnează *Exemplul scriitorilor sovietici*.

• În „Moldova liberă” (an. I, nr. 71), Mihai Novicov semnează *Epurarea condiționează democratizarea țării*.

16 decembrie

• În numărul 2 al revistei „Bilete de papagal” (reapărută, în ultimă serie la 15 decembrie). Tudor Arghezi semnează tableta *Principii*, în care își afirmă independența spirituală față de doctrine, partide și mode: „Din ce partid mai puteam să fac parte? Doctrina mea nu putea să fie decât una, dacă am apucat-o într-acolo cu pasiune și îndărătnicie: limba românească. (...) Sunt osândit să trăiesc în toate vremurile afară din epoca mea, dincoace ori dincolo de ea, nu știu, dar împăcat cu iluzia că mă găsesc în rânduiala nerostită a împrejurărilor, datinilor și lucrurilor, bune și rele, de unde s-a ridicat limba pe care o scriu și pe care o iubesc, aș cuteza să spun până la crimă, peste orice altă disciplină, convenție și lege” (vezi Anexa).

În același număr, în cadrul rubricii „Calendarul lui Coco” apare, nesemnat, articolul *Cum se face presa*, care acuză injustițiile făcute lui Tudor Arghezi atât de vechiul cât și de noul regim.

• În „Scânteia” la rubrica „Scriitori progresiști străini” este prezentat *Thomas Mann* (fără semnătură) și se semnalează producția de la *O nouă Editură*, „Cartea Rusă”, având sub țipar cărți ale unor scriitori sovietici: Ilya Ehrenburg, N. Ostrovski, Șolohov, Tihonov etc., dar pregătind și cărți de Malraux, Aragon, Dos Passos, Faulkner.

• În „Ardealul” (an. IV, nr. 52), Perpessicius semnează *Mențiuni critice. Între for și turn de fildes*, care stăruie asupra condiției cronicarului literar în momentul istoric trăit, dar dincolo de reflecții se află autodefinirea unei personalități literare: Perpessicius optează pentru eclecticism ca să cuprindă „cât mai multe și mai variate moduri de expresie literară”, refuză criteriile care ignoră natura operei literare și tratează cu diplomație tendința de instituire a controlului asupra creației:

„Desigur, prefacerile sociale ce se vestesc vor imprima și literaturii noi caractere, pe care nu vom pregeța să le spunem:... și să le aplaudăm, după împrejurări. Oricât de laudabile însă, intențiile nu ajung în materie de literatură. Niciodată subiectul n-a suplinit lipsa de inspirație și niciodată constrângerea – afară de aceasta impusă de canoanele artei – nu a încălzit tipare inspirației, însă pricină de deznădejde nu aflăm”.

- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 97), în materialul amplu **În jurul epurației de la Universitate. O scrisoare a d-lui Nicolae Șerban, cu privire la comisia de revizuire. Epurabilul sau bizara situație a d-lui prof. Al. Rosetti**, semnat cu pseudonimul *Ajax*, se „demască” oportunismul lui Al. Rosetti, dovedit de oscilațiile sale politice.

- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 97), la rubrica „De la Apus la Răsărit”, semnată *Styx*, se reține un amănunt privind situația materială a scriitorului: „Domnul Victor Eftimiu, în calitate de președinte al SSR-lui a intervenit la forurile competente și a obținut ca scriitorii, pictorii, etc. să poată folosi o cameră în plus în locuința lor, altfel expusă încartuirii refugiaților. Măsura este admirabilă și nu putem decât să-i fim recunoscători maestrului Eftimiu, care se gândește la toate”.

18 decembrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 88) apare materialul **Publicații antinaționale interzise de Comisia de Armistițiu**.

- În „Jurnalul de dimineață” (an. I, nr. 32), Gala Galaction scrie despre **Universalismul creștin și contrațicerile rasiste**, răspunzând astfel unei problematice aflate la ordinea zilei, îndeosebi prin „chestiunea evreiască”.

- În „Dreptatea” (seria a II-a, an. I, nr. 99), la rubrica „De la Apus la Răsărit”, semnată *Styx*, se anunță comitetul de premiere al „Fundației Regele Mihai I”, alcătuit din membrii comitetului de direcție al „Revistei Fundațiilor Regale” și de redactorii revistei, la care se alătură Tudor Vianu, Perpessiciu și Șerban Cioculescu, urmând ca manuscrisele (debutanților) să fie depuse la sediul Fundației (B-dul Lascăr Catargiu, 39) până la data de 10 ianuarie 1945, iar rezultatele să se comunice în cursul lunii februarie.

- În „România liberă”, M.I. Cosma publică traducerea poemului **Poetul muncitor** de Vl. Maiakovsky, ca model de literatură care corespunde dezideratelor momentului.

19 decembrie

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 91), la rubrica „Unde merge literatura? Mare anchetă printre personalitățile noastre literare”, Dan Petrașincu publică **Răspunsul d-lui Mihail Sadoveanu – „Îndrăznesc a spune, la noi intelectualitatea a fost și se dovedește reacționară...”** (vezi Anexa).

20 decembrie

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 92), la rubrica „Unde merge literatura? Mare anchetă printre personalitățile noastre literare”, Dan Petrașincu publică **Răspunsul d-lui N.D. Cocea** (vezi Anexa).

- În „Tribuna poporului” G. Călinescu semnează **Dialog cu un „intelectual”**, în care respinge teoria elitelor civice, ca și ideea individualității creatoare, și formulează îndemnul: „Să intrăm în rândurile poporului și să gândim în numele lui”.

- Moare, la București, Nicolae Cartoian (n. 1883), ale cărui scrieri fundamentale sunt: *Cărțile fundamentale în literatura română*, 2 vol. (1929–1938), *Istoria literaturii române vechi*, 3 vol. (1940–1945). A condus „Cercetări literare” (1934–1943).

- Se încheie prima serie a săptămânalului „Universul literar”, apărut în februarie 1938, supliment al cotidianului de informații politice și culturale „Universul” (seria a III-a, august 1944–iulie 1953). „Universul literar” va reapărea de la 21 ianuarie până la 3 iunie 1945.

21 decembrie

- În „Scânteia” (an. I, nr. 91), Ion Călugăru semnează **Se primenește atmosfera**, în care face o analiză a mișcării ideologice culturale din perspectiva oficială.

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 93), la ancheta „Unde merge literatura?” dezbătând ideea crizei literaturii în opinia unor personalități, Dan Petrașincu publică *Răspunsul d-lui Al. Philippide – „Dirijarea cu normative s-a văzut că este dezastruoasă întotdeauna pentru valoarea producției”*.

- În „Ultima oră” (nr. 80), George Constant semnează *Pentru cultura poporului*, în care pledează pentru „mobilizarea tuturor instrumentelor de cultură și îndrumarea lor spre scopul unic al luminării maselor”.

22 decembrie

- În „Tribuna poporului” (an. I, nr. 94), la ancheta „Unde merge literatura?” subintitulată „Mare anchetă printre personalitățile noastre literare”, Dan Petrașincu publică *Răspunsul d-lui Ion Pas*, rezumat în subtitlul „*Scritorul trebuie să se încorporeze în omenire, să gândească și să simtă universal*”.

- În „Ardealul” (an. IV, nr. 57), Raoul Șorban scrie despre *Problema literaturii românești în Ardealul de Nord ERAN (Editura românească Ardealul de Nord)*, constatând progresele din ultimii patru ani.

- În „Victoria” (an. I, nr. 54), Mitiță Petroianu semnează *Aspecte literare din URSS*, în care face o incursiune în literatura nouă sovietică și în viața culturală din URSS, pentru a releva modelul sovietic pe care trebuia să-l urmeze literatura română și anume: ruptura de „forme sterpe” ale trecutului, înlăturarea misticismului și a tradiției, inspirația din realizările omului nou în edificare noii societăți.

24 decembrie

- În „Democrația” (an. I, nr. 12), la ancheta „Lumea de mâine” Ion Biberi publică interviul cu Mihai Ralea.

25 decembrie

- În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 8), Mihnea Gheorghiu semnează *Poezia americană tânără*, în care respinge literatura izolării, a omului „închis în importanța singurătății sale” și elogiază literatura care are „pecetea actualității”, fiind „inspirată de lupta clasei muncitoare”.

- În „Scânteia tineretului” (an. I, nr. 8), în articolul nesemnat *Literatura pentru copii* sunt condamnați „fabricanții de literatură pentru copii”, „de la Th. Speranția la N Batzaria (Moș Nae), o pleiadă nenumărată de scriitori fără niciun pic de duh, fără nicio morală, afară de aceea a banului”, și se relevă pericolul influenței fasciste asupra copiilor prin intermediul literaturii scrise de „propagandiștii antonescieni”.

- În „Ardealul” (an. I, nr. 59), Nic. Vlădoianu semnează *Literatura dramatică română*, în care după ce constată situația „tehnicității la nivelul realizării” literare, recomandă inspirația din domeniul social și din evenimentele contemporane.

25 decembrie

- În „Tribuna poporului”, în ancheta „Unde merge literatura?”, Dan Petrașincu, publică *Răspunsul d-lui Tudor Teodorescu-Braniște – „Literatura lipsește din cauza lipsei de hârtie”* (vezi Anexa).

- În „Victoria” (an. I, nr. 56), Virgil Ierunca semnează *Împărăția pământului*, în care, de pe pozițiile militante ale noii ordini sociale, vituperează împotriva religiei (în ziua de Crăciun!) și „demască” falsitatea promisiunilor religioase prin contrast cu realitatea palpabilă care implică omul.

- În „Timpul”, Ion Biberi semnează *O nouă eră literară începe*.

- În „Victoria”, Ion Caraion semnează poemul amplu *Cântece negre*, o artă poetică a noii orientări poetice către mase.

29 decembrie

- În „Victoria” (an. I, nr. 58), Sergiu Filerot publică *Asediul „turnului de fildeș”*, articol de atitudine împotriva „estetizanților, izolaționiștilor, puriștilor”, în a căror înstrăinare de „viața mulțimilor” vede o „mare primejdie” pentru „literatura țării”. Prevede, totuși, triumful „luptătorilor scrisului”: